Leto III., štev. 61 | Poštnina paušalirana. | V Ljubljani, nedelja dne 12. marca 1922 | Današnja štev. 1 Din — 4 K

Izhaja ob 4 zjutraj.
Stane celoletno . . 140 K
mesečno . . . . . 10 „
za inozemstvo . . 500 „

Oglasi za vsak mm višine stolpca (58 mm) . 2 K
mali oglasi do 30 mm stolpca (58 mm) . 1 „

JUTRO

Dnevnik za gospodarstvo, prosveto in politiko.

Uredništvo: Miklošičeva cesta št. 16/I. Telefon št. 72.
Upravništvo: Prešernova ulica št. 54. Telefon št. 36.
Račun kr. pošt. ček. urada štev. 11.842.

Ljubljana, 11. marca.

Od začetka svetovne vojne, ko so se odigravali važni trenotki svetovne zgodovine, pa do zadnjih dni, Beograd ni bil več središče tako važnih dogodkov.

Zastopniki Male antante, kateri se je pridružila sedaj še Poljska, so se tamkaj sestali k takozvani financijsko - ekonomski konferenci, da se sporazumejo predvsem za skupen nastop v gospodarskih vprašanjih na genovski konferenci, v ostalem pa zato, da ustvarijo skupno platformo in enoten program za gospodarsko bodočnost svojih držav. Formalno je konferenca razdeljena v finančno, prometno in ekonomsko sekcijo.

Ako motrimo sestanek strogo z gospodarskega stališča, vidimo, da je bil nujna posledica politike zaveznikov, ki imajo sicer zasluge za ustanovitev novih držav v srednji Evropi, ki so pa nato vse storili, da bi onemogočili narodom srednje Evrope in njihovim novim državam srečno življenje.

Leta 1918. smo še bili prepričani, da je politična svoboda samostojnih držav vse in tudi zadostna garancija za njihov procvit. Kmalu smo začeli uvidevati, da mora politični svobodi nujno slediti tudi gospodarska neodvisnost, ako naj bo samostojnost in neodvisnost države tudi efektivna. Tem bolj naglo smo prihajali do tega prepričanja, ker je svetovna vojna končala z nadvlado velikega kapitala, komasiranega v državah velesil in čegar namen je bil gospodarsko zasužnjiti vse druge, zlasti pa male, v svetovni vojni izkrvavele države.

Angleži, Italijani, Francozi, Amerikanci, vsi so se ozirali na male v srednji Evropi nastale države, kakor na kolonije. Za presojo naših interesov, političnih in gospodarskih, so imeli pred očmi edino le svoje koristi.

Dejansko so velesile nadaljevale svetovno vojno še naprej in jo zavedle na ekonomskem polju celo v države, ki so bile od njih politično osvobojene. Najboljši dokaz eksploatacije malih držav po velesilah leži v notiranju valut. Najmanj vsa Evropa je prepričana o bogastvu naše zemlje. Ves ekonomski svet vidi v naši državi eno najsrečnejših gospodarskih tvorb, kateri gre najsijajnejša bodočnost. In vendar nam je internacijonalni kapital velesil pognal naš dinar malodane na stališče premagane Avstrije, potisnil radi tega naše gospodarstvo skoraj na rob propada, ljudstvo pa obsodil v bedo. Naša država naj bo objekt za razprodajo na korist velesilam, zlasti Italiji. Njihova industrija, na katero menijo, da smo kot agrarna država navezani, pa naj bi živela od naših žuljev. Na Romunskem skoraj iste razmere. Na Poljskem še večje krivice in še bolj neznosen položaj. Pri Češkoslovaški, ki je industrijska država, se poslužujejo druge taktike. Tamkaj so — videč razmah češke veleindustrije — dvignili valuto na višino, ki je hipoma hermetično zaprla vse granice za izvoz. Nujna posledica je bila ustavljanje dela v industriji velikanski mezdni spori, stavke in nezadovoljnost.

Slavni zavezniki so tekom treh let z dejanji dokazali, da njihova povojna politika napram nasledstvenim državam ni nič boljša, kakor napram Nemčiji in Avstriji. Ako imajo danes države srednje Evrope čisto enake interese ter potrebujejo skupnega nastopa in skupne obrambe proti izkoriščanju, je to le zasluga velesil.

Manifestacija solidarnosti interesov naše kraljevine z interesi Češkoslovaške, Poljske in Romunije pa ni samo kolosalnega gospodarskega pomena marveč tudi velepomembnega političnega značaja. Ustanovitev gospodarsko krepke četverozveze, za katero kompaktno stoji sredi Evrope 70 milijonov ljudi, znači ustvaritev vplivne velesile, ki bo tudi najboljše jamstvo za ohranitev evropskega miru. Baš velesila četverosporazuma je tudi poklicana, da se prejkone najde zbližanje med vzhodom in zapadom.

Države, ki se po svojih delegatih združujejo te dni v Beogradu, imajo opravičeno nado, da se bodo že kmalu pokazali dobri sadovi pametnega in velikopoteznega sporazuma ter da bodo narodi, ki jih zastopajo, v bodoče igrali ulogo, kakršna jim gre po vsej pravici.

V PONEDELJEK ZVEČER
V «UNION» NA KONCERT JUGOSLOVANSKIH NARODNIH PESMI!

Odstranjena nesoglasja v vladi

MARINKOVIĆ UMAKNIL DEMISIJO. — PRIBIČEVIĆ TOŽI PROTIĆA

Beograd, 11. marca. (Izv.) Na včerajšnjih posvetovanjih glavnega odbora demokratske stranke so bila odstranjena vsa nesoglasja, ki so nastala v vprašanju taktike med notranjim ministrom Vojo Marinkovićem in neko skupino demokratskih poslancev. Marinković je zato svojo demisijo umaknil.

Z ozirom na vesti zagrebških blokaških listov, da je ponudil notranji minister demokratskemu klubu demisijo, ker je prišlo baje do konflikta med njim in ministrom Pribičevićem, je g. Marinković že sinoči brzojavno pooblastil hrvatskega pokrajinskega namestnika, da te vesti odločno zavrne, ker so docela izmišljene.

Beograd, 11. marca. (Izv.) Minister za prosveto Svetozar Pribičević je obvestil ministra pravde Kosto Timotijeviča, da bo vložil proti Stojanu Protiču tožbo zaradi žaljenja in obrekovanja in zahteval od skupščine Protičevo izročitev sodišču.

Karlisti pripravljajo nov puč?

VZNEMIRJENJE NA DUNAJU.

Dunaj, 11. marca. (Izv.) V tukajšnjih političnih krogih zasledujejo s pozornostjo dejstvo, da so Madžari ob istem času, ko je Karel Habsburški zaprosil angleško vlado za dovoljenje, da se sme preseliti na otok Wright, pričeli novo akcijo glede Burške. Menijo, da sta ta dva dogodka med seboj v tesni zvezi in da pomenjata samo prvi korak za novo akcijo madžarskih karlistov. Ob meji Burške zbirajo Madžari zopet tolpe. Na posestvih bivšega nadvojvode Friedricha so baje koncentrirane tolpe pod pretvezo, da so najete za poljedelska dela. Madžarski legitimisti hočejo izrabiti trenotek, ko je antanta zaposlena s pripravami za genovsko konferenco in z delom za vzpostavitev odnošajev z Rusijo, tako da dogodkom na Madžarskem ne more posvetiti nobene pažnje. Vendar pa se upa, da bo Mala antanta podvzela korake, da nove komplikacije že vnaprej prepreči.

London, 11. marca. (Izv.) Diplomatski sotrudnik «Daily Telegrapha» piše, da kaže napaka della Torrette, ki zahteva, da bi se še enkrat razpravljalo o burškem vprašanju, že svoje posledice. Kakor vedno, je habsburška familija v zvezi s temi novimi intrigami. Nadvojvoda Friedrich, ki ga podpirajo njegova žena, del madžarske oligarhije, Zichy, Esterhazy, Battyany in njihovi komplici, agitira celo v antantinih krogih, da bi dosegel, da bi habsburška posestva ostala na madžarskem in ne na avstrijskem ozemlju. Ako bodo imela ta prizadevanja uspeh, bi se 43 nemških občin zopet priklopilo Madžarski.

Indijska kriza na Angleškem

GHANDI ARETIRAN. — ODSTOP INDIJSKEGA PODKRALJA. — INDIJSKA VLADA ZAHTEVA REVIZIJO SEVREŠKEGA MIRU.

London, 11. marca. (Izv.) *Iz Bombaya javljajo, da je bil vodja indijskih vstašev, Ghandi, danes v Admeri aretiran.*

London, 11. marca. (Izv.) Urad za Indijo potrjuje oficielno aretacijo Ghandija. Aretacija dosedaj še ni povzročila nemirov. Londonski listi imenujejo kot naslednika indijskega podkralja Readinga vojvodo Devonshire, bivšega guvernerja Kanade.

London, 11. marca. (Izv.) Kakor javlja «Pall Mal Gazette», je demisija indijskega podkralja Redinga gotova stvar. Vendar se pa bo odstop objavil šele v dveh ali treh tednih, in sicer zaradi tega, ker se angleški prestolonaslednik, waleški princ, še nahaja v Indiji. V političnih krogih menijo, da bo Lloyd George poveril Bonar Lawu nalogo, da vodi posle glede Indije.

London, 11. marca. (Izv.) Brzojavka, ki jo je indijska vlada poslala državnemu tajniku za Indijo Montagneju, veli med drugim, da smatra indijska vlada na predvečer konference, ki se bo pečala z vprašanjem Orienta, za potrebno, izraziti zahtevo Indije po reviziji sevreške pogodbe. Indija vztraja zlasti na teh treh točkah: Izpraznitev Carigrada, suvereniteta sultana nad kraji, ki so Turkom sveti ter vrnitev Smirne in turških delov Tracije, izvzemši Odina Turčiji.

«Intransigeant» označuje aretacijo Ghandija kot zelo resno odločitev v tem vprašanju ter ugotavlja, da se je Lloyd George odločil za radikalno metodo.

Vprašanje jadranske železnice

Beograd, 11. marca. (Izv.) Danes se je vršila interparlamentarna konferenca, katere so se udeležili zastopniki vseh strank. Razpravljalo se je o železniški zvezi Beograd-Jadran. Razmotrivala sta se predvsem dva načrta, in sicer kot prvi tkzv. Jeličev projekt, ki predvideva železniško progo iz Beograda skozi Drinsko dolino preko Sarajeva v Naum, in drugi načrt, po katerem bi šla proga preko Drinske doline, skozi Novi Pazar in Črno Goro v Kotor. Konferenca bo natančno proučila oba načrta, zaslišala strokovnjake in nato upoštevala tudi druge predloge, oziroma načrte.

Beograd, 11. marca. (Izv.) Na sinočnji seji ministrskega komiteja, na kateri so bili navzoči Pašić, dr. Kumanudi, dr. Laza Marković in Andrija Stanič, se je razpravljalo o ponudbi ameriškega konzorcija, ki se je ponudil, da zgradi jadransko železnico. Ponudbo se predloži seji ministrskega sveta.

Samouprava oblasti in okrajev

Beograd, 11. marca. (Izv.) Na današnji dopoldanski seji zakonodajnega odbora se je razpravljalo v načelu o oblastnih in srezkih samoupravah. Govoril je kot prvi Kosta Timotijević, ki je povdarjal pomen tega zakona, kateremu je doslej žal posvečala vlada samo toliko pažnje, v kolikor se je zanimala za kompetenco samouprav. Manojlo Sokić zahteva za samouprave sigurne finančne vire, da bi mogle samouprave izpolnjevati svoje naloge. Govorili so dalje poslanci Hohnjec, Lažič, Sušnik in Žebot, ki so izjavili, da ne bodo glasovali za zakon.

Hercigonjin kuri ski dekret

Zagreb, 11. marca. (Izv.) Brat Rudolfa Hercigonje, Dragotin Hercigonja je izjavil, da je imel še 14. decembra v rokah kurirski dekret Rudolfa Hercigonje, katerega mu je izmamil neki mladenič. Poslanec Vilder je doznal od drja. Gnjotiča, da mu je v Zagrebu pripovedoval neki Priča, da je kurirski dekret Rudolfa Hercigonje v njegovih rokah in da Hercigonja z njim itak ne more čez mejo, ker je izdana tiralica za njim. Gnjotič je potrdil, da se popis onega mladeniča, ki je Dragotinu Hercigonji izmamil dekret, zlaga s popisom zunanjosti Priče.

IZ FINANČNEGA ODBORA.

Beograd, 11. marca. (Izv.) V ponedeljek se sestane plenum finančnega odbora k seji, na kateri bodo posamezne sekcije referirale o svojem delu. Razpravljalo se bo tudi vprašanje novih draginjskih doklad z ozirom na zakon o draginjskih dokladah za državne, civilne in vojaške uslužbence in upokojence, ki je izšel v «Službenih Novinah».

ZAHTEVA PO IZPLAČILU VOJNE ODŠKODNINE.

Beograd, 11. marca. (Izv.) Naši delegati pri reparacijski komisiji v Parizu so zahtevali, da se na našo državo odpadajoči del vojne odškodnine plača iz zneskov, ki jih je do sedaj plačala Nemčija v te svrhe.

SESTANEK LJUDSKE STRANKE V ZAGREBU.

Zagreb, 11. marca. (Izv.) Nocoj se vrši v Zagrebu sestanek hrvatske pučke stranke, na katerem bodo govorili Gostinčar, dr. Deželić in Stanko Banič.

Spor za nemško zlato

KONFERENCA ZAVEZNIŠKIH FINANČNIH MINISTROV. — RAZDELITEV PRVE MILIJARDE.

Pariz, 11. marca. (Izv.) Na konferenci zaveznških finančnih ministrov se je razprava o najvažnejših točkah že končala. Razdeljena je bila med drugim tudi prva milijarda zlatih mark, ki jo je plačala Nemčija na račun vojne odškodnine. Belgija dobi od tega denarja svoj privilegij od 330 milijonov, Anglija 500 milijonov, Francija 140 milijonov in Italija 30 milijonov. Sklenjeno je bilo tudi, da se vrednost saarskih premogovnikov v znesku 30 milijonov zlatih mark, vračuna v francoske zahteve šele v letu 1923.

Z izplačilom 140 milijonov je dobila Francija prvi delež na vojni odškodnini, ker niti pri prvi niti pri drugi razdelitvi ni dobila še ničesar.

Zavezniški finančni ministri so razpravljati tudi o načrtu za veliko mednarodno posojilo v svrho likvidacije nemških dolgov in sanacije nemških financ.

Kakor se poroča iz zanesljivega vira, je prišlo na posvetovanjih do ostrih kontroverz med francoskim finančnim ministrom na eni in vsemi ostalimi finančnimi ministri na drugi strani. Francija je namreč presenetila svoje zaveznike z novimi zahtevami, ki stoje v nasprotju z določili sporazuma v Cannesu. Današnja konferenca je zato končala v veliki disharmoniji, ki je tudi pariški listi ne morejo prikriti.

Kontingenti evrop. armad

ANGLEŠKI RAZOROŽITVENI PREDLOG V ZVEZI NARODOV.

Pariz, 11. marca. (Izv.) Na zadnjem zborovanju razorožitvene komisije Zveze narodov je predložila komisija za znižanje evropskih kopnih vojsk zborovanju svoje predloge. Angleški član komisije, lord Esher, je izdelal načrt, ki predvideva za posamezne države mirovno število vojakov. Načrt predvideva za vojaški zbor 30.000 mož. Po Esherjevem načrtu bi smela vzdrževati Belgija 2, Češkoslovaška 3, Danska 2, Francija 6, Anglija 3, Grška 3, Italija 4, Holandska 3, Norveška 2, Rumunija 3, Švedska 2, Španija 3, Švica 2 armadna zbora. Nemčija pa toliko, kolikor določa versajska pogodba.

Pred ločitvijo cerkve od države na Češkem

SPORI ZA CERVENA POSLOPJA.

Praga, 11. marca. (Izv.) Zakonski načrt glede ločitve cerkve od države, ki ga podpirajo Masaryk in češkoslov. napredne stranke in ga pobija češka katoliška ljudska stranka, se bo vendarle predložil parlamentu v marcu ali v aprilu.

Spor med katoličani in pripadniki češkoslovaške narodne cerkve, ki je v zvezi z pravoslavno cerkvijo in ki se je ustanovila po preobratu, postaja vedno bolj resen. Na deželi pride večkrat do spopadov med obema strankama, ker zahteva vsaka stranka cerkvena poslopja zase.

Omenjeni ločitveni zakon, po katerem je država v teh sporih nevtralna, vsebuje nastopne načelne točke: Vsa veroizpovedanja so pred zakonom enakopravna. Država smatra cerkev in verske družbe kot privatne družbe, čijih stališče se določi s posebnim zakonom. Vse cerkveno premoženje bo država popisala. Premoženje, ki služi edino-le cerkvenim svrham, ostane dotični cerkvi, dočim morejo država ali občine kupiti posestva, ki služijo le neposredno cerkvenim svrham. Z ozirom na izpremenjene prilike se bodo tudi novim sektam odstopila cerkvena poslopja.

Nezaupnica grški vladi

Atene, 11. marca. (Izv.) Po izjavah ministrskega predsednika Gunarisa o zunanjem in notranjem političnem položaju je zbornica s 162 proti 83 glasovom odklonila dnevni red, ki izreka vladi zaupnico.

Vlada bo vsled te nezaupnice podala demisijo.

Po ameriški odklonitvi

Razočaranje v Parizu.

Pariz, 11. marca. (Izv.) Vest, da je Amerika odgovorila odklonilno na povabilo na genovsko konferenco, tu ni presenetila, ker se je odklonitev splošno pričakovala. Večina listov konstatira, da vsled bojkota Amerike genovska konferenca ne bo mogla tako plodonosno delovati kot bi to sicer storila. «Liberte» nasprotno trdi, da so francoski politični krogi zaradi odklonitve Amerike zelo razočarani in se splošno sodi, da bo sedaj konferenca prav hitro končana. Pričakuje se, da bodo vsa važnejša vprašanja, o katerih se bo razpravljalo na genovski konferenci, predložena svetu Zveze narodov k nadalnji obravnavi.

Boljševiki zasedli Vladivostok

Berlin, 10. marca. (Izv.) **Boljševiška armada je po hudem boju vkorakala v Vladivostok. Republike daljnjega vzhoda je s tem konec.**

PRED SPREMEMBO AVSTRIJSKE VLADE.

Dunaj, 11. marca. (Izv.) Pozno ponoči so se ugodno končala pogajanja med krščanskimi socialci in Velenemci. Dosegla se je nova delovna večina. Kakor izgleda, bo prišlo do parlamentarizacije kabineta, kateremu pa najbrže ne bo načeloval dr. Schober, temveč prejkone vorarlberški deželni glavar dr. Ender.

PRED NOVO STAVKO V ČEŠKI INDUSTRIJI.

Praga, 11. marca. (Izv.) Kakor poročajo listi, se bo na nedeljski konferenci distriktnih delav[illegible] organizacij steklarske industrije odločilo, da-li prično steklarski delavci prihodnji teden s stavko.

Novi reški predsednik

Trst, 11. marca. (Izv.) Giuratti je danes na poti v Benetke v Gardonu konferiral z D'Annunzijem. Iz Rima se doznava, da italijanska vlada ne bo priznala imenovanja Giurattija za predsednika reške vlade, kar je izjavil minister Castelli tudi v svoji brzojavki poslancu De Stefanu. Tudi De Facta je Giurattiju odsvetoval sprejetje povabila. Giuratti je po zatrdilu italijanskih listov že demisioniral kot poslanec in zaprosil na Reki za podelitev tamošnjih državljanskih pravic.

Konferenca baltiških držav

Varšava, 11. marca. (Izv.) Jutri pričnejo tukaj pogajanja zunanjih ministrov Litvanske, Estonske in Finlandske s poljskimi državniki. V prvi vrsti gre pri teh pogajanjih za gospodarski sporazum Poljske s temi državami, torej zgolj za nepolitična vprašanja. Druga točka pogajanj pa se tiče mednarodno zelo važnega vprašanja ustanovitve bariere od Baltiškega do Črnega morja, ki ni naperjena samo proti Rusiji, ampak ki naj tvori tudi jez med Nemčijo in Rusijo. Kakor se pa zdi, ne najde ta misel tukaj mnogo odobravanja. Zadnji čas se čujejo glasovi za to, da bi tvorila Poljska gospodarski most med Nemčijo in Rusijo. Ta konferenca sicer pa ne bo imela važnih političnih rezultatov. V tukajšnjih krogih jo pričakujejo z velikim zanimanjem, toda brez vsakega vznemirjenja.

POLJSKA VABI NAŠE DIJAŠTVO.

Beograd, 11. marca. (Izv.) Poljski poslanik v Beogradu, Ockanski, je danes posetil zunanjega ministra in mu izjavil, da je poljska vlada z veseljem pripravljena, sprejeti na svoja vseučilišča jugoslovenske dijake ter da jim bo kolikor mogoče olajšala obstanek.

SPREMEMBA V VODSTVU PRESBIROJA.

Beograd, 10. marca. (Izv.) Šef beograjskega presbiroja g. Taletov, je razrešen dolžnosti. Za njegovega naslednika pride predvsem v poštev profesor nacijonalne ekonomije na beograjski univerzi, g. Vojislav Jovanović.

Slava spominu br. dr. Oražna!

V zgodnjih urah dne 11. marca 1921 se je bliskovito razširila tužna vest, da ljubljenega starosto Jugoslovenskega Sokolskega Saveza brata dr. Ivana Oražna ni več med živimi... Ogromen je bil udarec, ki je s tem zadel naše Sokolstvo! Mnogokatero oko se je orosilo, vse duše dobrih Sokolov so vztrepetale, zadete vsled nenadne, bridke izgube.

V bratu dr. Oražnu smo izgubili ne samo reprezentanta naše sokolske organizacije, temveč v prvi vrsti sokolskega delavca z jasno začrtanim ciljem in nevpogljivo energijo. Cilj njegov je bil: ustvaritev enotne jugoslovenske sokolske organizacije in poplemenitenje jugoslovenskega naroda potom sokolske vzgoje.

Njegov trud in delo je vedno veljalo le uresničenju tega ideala. Deloma je še sam videl sadove svojega truda. Videl je jugoslovensko Sokolstvo organizirano v enotni, vsa tri plemena obsegajoči zvezi, še več: položen tudi temelj za vseslovansko sokolsko zvezo. S tem je bila dana možnost enotnega vodstva, kar je nad vse važno za dosego končnega cilja, dvigniti potom sokolske vzgoje duševne in telesne dobrine našega jugoslovenskega naroda in Slovanstva sploh.

Brat dr. Oražen je torej predvsem jasno začrtal smer za bodoče sokolsko delo. Njegovo celo udejstvovanje nam je en sam vzgled one goreče ljubezni do naroda, ki premaguje vse ovire, ki dela čudeže, če je njen oznanjevalec čist, značajen, kot je bil baš on. Brat dr. Oražen služi vsemu Sokolstvu v vzgled nesebičnega človekoljubja, plemenitosti, ljubezni do dela, neupoglijvosti in vztrajnosti. Te njegove lastnosti ceni danes vsakdo, tudi nasprotnik.

Brat Oražen živi dalje v srcih našega Sokolstva. Spomin nanj ustvarja in gradi naprej na zgradbi jugoslovenskega, vseslovanskega Sokolstva.

Njegovo življenje in delovanje nam je vzor v vsakem pogledu. Posnemaj ga vsak dober Sokol, posnemaj zlasti danes, v dobi sebičnosti in gonje za mamonom, danes, ko je idealizem že takorekoč na sramotilnem odru... Posnemaj in ne padi! Za nobeno ceno ne smemo pustiti okužiti naše Sokolstvo, ne smemo pustiti skaliti jasnega sokolskega pogleda, nobena sovražna sila ne sme ovirati poleta k solncu resnice in pravice... V vsakdanjem trpljenju, razdvojenosti, malodušju se podaj vsaj v duhu na grob našega nepozabnega brata staroste Oražna in ozdravljen, prerojen boš, kajti našel si zopet oporo in vzpodbudo za nadaljnje delo v spominu na njega, ki je tudi mnogo trpel, delal, vztrajal in zato zmagoval.

Tvojemu spominu, dragi brat Oražen, slava! Ti živiš med nami in delaš nas močne, da vztrajamo in tudi zmagamo! č.

Pokrajinski zbor Jugoslovenske Matice

se vrši v nedeljo dne 19. marca t. l. ob desetih dopoldne v veliki dvorani Narodnega doma v Mariboru.

Dnevni red:

1.) Otvoritev zborovanja po predsedniku;

2.) pozdravi zastopnikov drugih glavnih podružnic;

3.) poročilo glavnega tajnika o delovanju J. M sploh, prav posebno pa še o delovanju pokrajinskega odbora v Ljubljani;

4.) blagajniško poročilo o denarnem uspehu poslovne dobe 1921;

5.) sprememba pravil;

6.) volitev pokrajinskega odbora;

7.) predlogi naših podružnic (te je naznaniti pred začetkom občnega zbora predsedniku);

8.) slučajnosti.

Vstop v zborovalno dvorano imajo samo delegati, ki se izkažejo z izkaznico pokrajinskega odbora Jugoslovanske Matice v Ljubljani. To pa zaradi tega, ker je pokrajinski zbor strogo zaupen. Delegati imajo za potovanje v Maribor na progah državne in Južne železnice polovično vožnjo, in sicer tako, da velja listek, kupljen za pot v Maribor tudi za nazaj. Izkazati se je le, tako pri blagajni kakor sprevodniku z izkaznico pokrajinskega odbora.

Politične beležke

+ **Naši katoliški škofje o narodnih himnah.** Zbor jugoslovanskih katoliških škofov v Zagrebu je zavzel glede petja narodnih himen v cerkvah stališče, da hrvatska in slovenska nikakor ne odgovarjata cerkvenim predpisom, niti po melodiji, niti po vsebini, zlasti ona poslednja, srbska pa ne odgovarja po svoji vsebini državnopravnemu in političnemu stanju. Vsled tega naj bi se kraljeva vlada pobrigala, da se čim prej sestavi himna za vse področje kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev. Vsebina bi vsled uporabe pri službi božji imela biti odobrena tudi od predsedstva odbora katoliškega episkopata. Dotlej naj se narodne himne v cerkvah vobče ne pojejo.

+ **Zopet hujskanje!** «Dočim je proglasil par dni po tem vladnem sklepu neki parlamentarni klub, da se ne bodo odpustili narodni uradniki, ker se je dalo sklepati, da gre pri odpustu samo za uradnike nejugoslovanske narodnosti, so gospodje v zakonodajnem odboru povedali že čisto jasno, da naj bi se odpustili vsi uradniki - sovražniki države, t. j. v prečanskih krajih vsi oni, ki niso radikalci ali demokrati.» Tako «Jugoslavija» prosto po «Slovencu». Za inteligentnega človeka je dovolj, če pokažemo na svoje poročilo, da je posl. Gjorgjević stavil takšen predlog, ki je bil pa soglasno odklonjen od vseh demokratov in večine radikalcev. Za «Jugoslavijo» je značilno, da tega ne vé, ali pa da tega noče povedati, pač pa črpa snov za uvodnike iz «Slovenca» v svrho hujskarije z lažnjivimi navedbami. Duševna sorodnost Peskovcev s klerikalci postaja od dne do dne bližja. Ignoranca, slab namen, jezuitsko zavijanje dejstev. Calumniare audacter, rešitelj slovenskega naroda!

+ **«Beograjski slovenski uradniki.»** Politični «kartenšlager» piše zadnji čas po «Jugoslaviji» sam sebi spričevala o delavnosti in uspehih (— te «uspehe» mora sicer deliti tudi še s Hohnjecem —). Da pa vendarle nekako opozori vsaj del javnosti nase, se je spravil to pot na beograjske slovenske uradnike, ki so tega gospoda že zdavnaj spoznali in mu dali razumeti, da takšnih puhlic nič radi ne trpe med seboj. Prišlo je maščevanje v obliki podlistka v «Jugoslaviji». Enesesar deli slovenske uradnike na tihe, pa sposobne bivše «itsche» in «tschitsche», potem na razočarance in končno na štreberje, ki so hoteli v kalnem ribariti in dobiti čedne službice. Ta vrsta je seveda vsa demokratska, sedi v vseh uradih, opoldne pa pri «Triglavu» in «Slobodi», «kjer prodajajo svojo modrost vsakomur, kdor jih hoče poslušati». Srbi sodijo Slovence po eksemplarjih, ki smo jih poslali v Beograd. Iz te sodbe izvirajo članki à la «Robske duše». — Zanimivo je, kako Peskov klikovec sika svoj strup na uradnike, ki nočejo trobiti v njegov rog. Doma se jim dobrika po pasje, toda le, dokler ima upanje na uspeh. Če ne, jim pa pljune na suknjo. Mislimo, da se beograjskim slovenskim uradnikom ni treba še posebej braniti proti nesramnemu obrekovanju gosp. Brandnerja. Kakor doslej, se ga bodo tudi odslej izogibali, tudi če se bo «robskim dušam» še tako prijazno vsiljeval.

+ **Narodno prosvetno delo in protiučiteljska gonja.** Zadnji «Učiteljski tovariš» predlaga, da osnuje UJU narodno prosvetni odsek, ki bi se posebno zanimal za snovanje in poslovanje šolskih, ljudskih knjižnic, odrov, pevskih zborov, ljudskih predavanj, v medsebojni zvezi teh priredite v. Najtopleje pozdravljamo ta predlog odločnega in odločnega stanovskega glasila! Ravnotako umesten je predlog, ki ga je stavilo glasom istega lista okrajno učiteljsko društvo krškega okraja: Kdor zahteva od učiteljstva izvenšolskega prosvetnega dela, naj ga tudi ščiti! Kaznujejo naj se krivci, ki vodijo protiučiteljsko gonjo. — Seveda treba, da učiteljska organizacija krivce sama označi pristojnim oblastim in obenem skrbi za ožigosanje protikulturnih hujskačev v javnosti.

+ **Fantasti.** Ako se ideja, ki stremi za katerimkoli človeškim ciljem, poslužuje nehumanih ciljev, bo dovedla v praksi do daleko slabšega in bolj nehumanega stanja kakor je ono, proti kateremu se bori. Ideja, ki hoče napredek ljudstva, ne sme grešiti proti osnovnim načelom človeške družbe. Ako to stori, izgubi sama sebe. Onega dne, ko je Alijagić za svojo idejo ustrelil moža poštenjaka, ko se je ta igral s svojo deco — onega dne se je sam izročil krvniku kot morilec. Kdor hoče njegovo pomiloščenje, hoče potuho za umor. Ta umor ni nikdar dobro sredstvo. Zame Princip, Alijagić ali Hölz niso različni. O Principu je tudi «Slovenec» napisal članek, v katerem je bil proti poveličevanju političnega umora. Kar je veljalo za jugoslovanskega fanatika, velja tudi za komunista. To si naj zapomnijo oni hinavci buržuji in oni zanešeni omladinci, ki obsojajo, da je atentatorja morilca zadela kazen. Zahtevati pomiloščenje, se pravi dajati potuho za umor. Pomiloščenje dati, — to je nagib, drug čin. Zahtevati pa tako pomiloščenje more le, kdor je vzgojen v mišljenju mesečnega, ki se lovi za svojimi fantazijami in nazadnje pade s strehe. Toliko na kratko v odgovor nekaterim zagovornikom podivjanosti in nemoralnega nasilja.

+ **Češki rektor obsoja klerikalno organizacijo akademikov.** Rektor Komenskega vseučilišča v Bratislavi je v nagovoru visokošolske mladine o klerikalnem dijaštvu izjavil tako - le: «Smatramo veliko nesrečo za narod, da sej e mali broj visokošolske mladeži organiziral na cerkveno - politični podlagi in da je odklonil sodelovanje pri vsenarodnem prosvetnem delu celokupne mladine.» Poslanec Hlinka, znani klerikalno - avtonomistični rovar na Slovaškem, je radi tega naslovil na rektorja odprto pismo. Proti klerikalnim akademikom se je izjavil tudi shod slovaških akademikov, na katerem je bilo zastopanih 587 slovaških visokošolcev.

+ **Radić popravlja.** Blokaškemu glasilu «Hrvat» razgovor Stipe Radića z urednikom «Pančevca» očividno ni po godu in pravi, da je imel Radić sicer res razgovor z omenjenim urednikom in da mu je odgovoril na deset vprašanj, «Pančevac» pa da je objavil samo tretjino razgovora, vsled česar slika ni izcrpna. Zlasti baje ni točno podana Radićeva izjava glede avtonomije Hrvatske in glede Radićevih odnošajev napram demokratom.

+ **Horvacka misao.** Pri usmrčenju atentatorja so z naslado gledali Srbadija, demokrati in rasica. («Rasica» je psovka za primorske Hrvate. Vsi pošteni Primorci namreč ostro obsojajo blokaško blaznost in protijugoslovansko gonjo.) Dečko, ki je zgorajšnje vrste napisal v «Hrvatu», je prepričan, da služi domovini. To prepričanje je žalostnejše, ko vse psovke.

Po svetu

Nov krematorij na Češkem. Mesto Pisek pripravlja zgrabo lastnega krematorija.

Razdelitev bivšega dvornega posestva v Avstriji. Prater Augarten in Hetzendorf, ki jih je po prevratu prevzel v last fond za vojne poškodovance, je prevzela sedaj avstrijska vlada. Tudi je prevzela avstrijska vlada dvorno posestvo v Innsbrucku s številnimi palačami.

— **Reforme v ruski zakonodaji.** Moskovski ljudski komisarlat za pravosodje je predložil te dni osrednjemu izvrševalnemu odseku načrte novega trgovinskega zakona in novega kazenskega zakonika. Novi trgovinski zakon ureja razmerje države do zasebnih kontrahentov in teh med seboj in predvideva ustanovitev trgovinskih sodišč ter višje trgovinsko sodišče, ki bo *pristojno za spore z inozemci*, ki se mude v Rusiji ali ki imajo z njo trgovinske stike. Novi kazenski zakon vsebuje 247 paragrafov in je bistveno drugačen kakor sliční zakoni drugih držav.

Sokolski vestnik

I. Jugoslov. vsesokolski zlet. Godbo za proste vaje članov in članic, ki se bodo izvajale na zletu, je sestavil poznani češki sokolski skladatelj, br. Karol Pospišil. Proti koncu tega meseca bodo partiture dotiskane. — Pretekle dni so se razposlali na vse župe in v inozemstvo predhodnji zletni plakati, ki naj kot oznanjevalci velikega sok. slavlja tudi opozore na napor, delo in požrtvovalnosti, ki čakajo naše Sokolstvo če hoče častno rešiti nalogo, ki si jo je postavilo. Pravi zletni plakat, delo umetnika br. Inkiostrija se razpošlje začetkom meseca junija.

Nova sokolska knjiga. V založništvu sokolske župe v Mariboru je izšel prevod češke knjige: «Dnevnik mladega človeka», delo poznanega sokolskega delavca br. Vincenca Stepanka. Knjiga je pisana z izredno ljubeznijo do sokolske ideje. Članstvo se opozarja na to res krasno delo z željo, da se v kar največji množini razširi v sokolskih krogih.

Sport

Otvoritev nogometne sezone v Ljubljani — Gradjanski S. K. v Ljubljani. Prihodnjo nedeljo, dne 19. marca, otvori S. K. Ilirija letošnjo nogometno sezono v Ljubljani s tekmo proti Gradjanskemu S. K. iz Zagreba. Gradjanski nadaljuje potem potovanje v Barcelono, kjer nastopi dvakrat proti znamenitemu S. K. Barcelona, zmagovalcu praške «Sparte» in dunajskega «Rapida».

Nogometni trening S. K. Ilirije. Danes ob pol 3. uri prvi trening na igrišču. V garderobo je priti ob 2. uri. Trening je obvezen za vse igralce, posebej se opozarja nanj z ozirom na tekmo z Gradjanskim dne 19. marca l. moštvo. Trening se vrši ob vsakem vremenu.

Prihodnje tekme na Češkem: V nedeljo dne 12. marca v Pragi: Floridsdorfer A. C. proti D. F. C.; Teplitzer F. K. proti Slaviji. V Plznu v soboto: Česky Lev proti Floridsdorfer A C.

Prvenstvene avtomobilne tekme v Ameriki. Te dni se je vršila v Los Angelos prva letošnja vožnja za ameriško prvenstvo na 250 milj. Vsled naliva pa so morali tekmo prekiniti že pri 94. milji, pri kateri je bilo stanje sledeče: 1. Milton 1 ura 2 min. 52 sek.; 2. Thomas, 3. Harty. Pri tekmi se je dogodila Italijanu Bordinu nesreča. Zavozil je v bariero, vendar pa sta on in voz ostala nepoškodovana. Čeprav se je tekma predčasno prekinila, ostane gornja kvalifikacija veljavna.

Obvezna sportna vzgoja v Nemčiji. V kratkem bodo v Nemčiji z zakonom določili, da se mora mladina udeleževati telovadbe in sporta. Pri tem pa bo igral zdravnik veliko vlogo. Ustanovili se bodo sportno-higienični in posvetovalni uradi, ki bodo imeli nalogo, natančno določiti pri vsakemu otroku, za katero panogo sporta bo najbolj sposoben. Vodili bodo te urade sportni zdravniki, ki so v posameznih panogah telesne vzgoje po lastnih izkušnjah praktično izvežbani. V mestih, kjer so visoke šole za telesno vzgojo, se bodo ti uradi priključili tej šoli. V Hannovru so že pred dvema letoma, v Hamburgu pa pred enim letom ustanovili take urade. V drugih občinah pa se smejo sedaj.

Porotne obravnave

LJUBLJANSKA POROTA.

Ljubljana, 11. marca.

Zaključno zasedanje.

Porotnemu senatu je predsedoval danes svetnik Pernuš, votanta sta bila svetnik Golia in okrajni sodnik Kralj, javno obtožbo je zastopal državni pravdnik Vehovar.

Tatovi volov.

Pred porotniki se je zagovarjal France Urbas, ki je obtožen, da je v družbi svojih tatinskih tovarišev Roberta Bončine in Ivana Jeriše odpeljal Ivanu Rupniku in Ivanu Kuncu iz zaklenjenega hleva štiri vole v skupni vrednosti 59.500 K. Robert Bončina ni prisostvoval obravnavi, ker leži bolan v ljubljanski bolnici, Ivan Jeriša pa je pobegnil v Italijo. Imenovana posestnika sta kupila v Žirovnici pri Grahovem vsak en par volov in jih proti večeru dne 2. maja 1921. prignala v gostilno g. Leskovca v Laze pri Planint. Ker je takrat močno deževalo, sta spravila vole v gostilničarjev hlev. Pri tem poslu jima je pomagal tudi obdolženec France Urbas s svojima tovarišema. Ob policijski uri sta posestnika volov odšla spat v gornje prostore hiše. Še isto noč okoli druge ure zjutraj pa je bla razbita na Leskovčevem hlevu ključavnica in so tatovi odpeljali iz hleva vse štiri vole ter jih gnali čez državno mejo pri Podgorju v bližini Planine v zasedeno ozemlje. Lastnika volov sta rano zjutraj zapazila, da sta okradena. Sum storilstva je padel takoj na trojico fantov: Roberta Bončino, Franca Urbasa in Ivana Jerišo, ki so prejšnji večer popivali v Leskovčevi krčmi.

Obdolženec pravi, da je nedolžen in da ni bil s tatvino v nikaki zvezi. On in Bončina sta že v preiskavi trdila, da sta okoli 3. ure ponoči slišala šunder na cesti v smeri proti Planini, kakor bi kdo gnal živino. Nato sta baje tatovom sledila in takoj razglasila v vasi, kaj sta videla in se stavila orožnikom na razpolago, da pomagata zasledovati tatove. Tudi zaslišane priče niso mogle potrditi, da bi obdolženec res sodelovai pri tatvini. Obtoženca je zagovarjal dr. Vladimir Kreč.

Ker so porotniki na tatvino stavljeno jim vprašanje zanikali z 10 proti 2 glasovoma, je predsednik senata takoj razglasil

oprostilno razsodbo.

S to obravnavo je bilo 14dnevno pomladansko porotno zasedanje zaključeno.

•

CELJSKA POROTA.

Celje, 11. marca.

Obsodba morilcev orožnika Maverja.

Dve smrtni obsodbi.

Včeraj je bila končana razprava proti morilcem orožnika Petra Maverja. Dopoldne se je vršil plaidoyer državnega pravdnika dr. Rusa, ki je govoril v zmislu obtožbe za obsodbo vseh obtožencev in pa govori zagovornikov. Dr. Milko Hrašovec je imel kot branitelj bratov Franceta in Josipa Varleca očividno jako težko stališče in zato tudi ni čudno, da je med njegovim govorom ponovno završalo po dvorani. Dr. Ogrizek je kot zastopnik Kostanjška in Cerjaka pričel prav neumestno napadati vojaško upravo, proti čemur je senatni predsednik dr. Bračić odločno protestiral. Josipa Varleca Podgorskega je zagovarjal dr. Srebre, Levstika dr. Gvidon Sernec, Križančiča pa dr. Juro Hrašovec. Dr. Orožen je kot zastopnik umorjenčeve vdove Marije in nedoletnih sinov Danila in Željka predložil odškodninske in vzdrževalniške zahteve za vdovo in oba otroka.

Popoldne je imel predsednik dr. Bračić skoro dve uri trajajoč temeljit reasume, nakar so se podali porotniki k posvetovanju, ki je trajalo od 17. do 21. ure. Na podlagi pravdoreka porotnikov je nato sodišče obsodilo:

Franceta Varleca v smrt na vešalih, njegovega brata Josipa Varleca, ker še ni 20 let star, na 15 let težke ječe, Josipa Kostanjška v smrt na vešalih, Martina Cerjaka na 8 let težke ječe in Josipa Levstika na 6 let težke ječe. Josip Varlec-Podgorski in Andrej Križančič sta bila oproščena.

Obtoženci so sprejeli razsodbo popolnoma mirno. Umorjenčevi vdovi so bili priznani pogrebni stroški, ostale zahteve pa so bile zavrnjene na civilno - pravno pot.

•

MARIBORSKA POROTA.

Maribor, 11. marca.

Tri smrtne obsodbe.

Od 8. ure zjutraj do poldruge ure danes zjutraj je trajala pred porotnim sodiščem razprava proti morilcem vžitkarja Košarja iz Sladkovcev v ljutomerskem okraju. Rezultat te dolge razprave je žalosten: obsodba na smrt na vešalah trojice ljudi, ki so inscenirali, oziroma izvršili 1. avgusta 1921 nasilno smrt vžitkarja Košarja.

Posestnica Marija Perša je imela na svojem posestvu Košarja kot vžitkarja in ker je smatrala, da je to za njeno posestvo preveliko breme, je Košarja strastno sovražila. Mož ji je padel v vojni in imela je ljubimca, nekega Muhiča, veliko mlajšega moža; skupaj z njim je sklenila odstraniti s sveta Košarja. Morilca je naravnost najela v osebi nekega Hojnika, sodnijsko že 18krat predkaznovanega. Ponudila mu je večjo množino žita, ako ubije Košarja, in Hojnik je dne 1. avgusta 1921 Košarja res zadavil.

Kljub dolgotrajni obravnavi so sledili razpravi vsi z največjo napetostjo. Pozno ponoči je sodni dvor stavil porotnikom številna vprašanja, na katera odgovor ni bil lahek, ker je bila zadeva zelo komplicirana. Zato je umevno, da je posvetovanje porotnikov trajalo precej dolgo. Šlo je predvsem za dvoje vprašanj: Ali je Hojnik zakrivil zločin najetega umora in ali sta Perša in Muhič zakrivila zločin umora s tem, da sta morilca najela.

Občinstvo je nestrpno pričakovalo porotniškega izreka in ko je prvomestnik porotnikov objavil, da so porotniki soglasno potrdili stavljena jim vprašanja, je šel po dvorani polglasen šepet odobravanja. Tudi senat se je dolgo posvetoval in žalobno slovesen je bil trenutek, ko je predsednik ob grobni tišini proglasil sodbo: da so obtoženci zagrešili zločin umora in da so vsi trije obsojeni na smrt na vešalah.

Občinstvo je sprejelo to sodbo z očividnim zadoščenjem, ker samo na ta način morda prenehajo številni umori, ki so se po vojni tako namnožili.

•

Danes je mariborska porota zaključila svoje pomladansko zasedanje. Na razpravi so bili trije slučaji tatvine, oziroma poneverbe.

Tatinska družba.

Trgovska pomočnika Žolger in Franc Kesser ter ključavničarski pomočnik Pačnik so izvršili v Mariboru, ko so bile trgovine opoldne zaprte, razne tatvine ter napravili veliko škodo. Obsojeni so bili Žolger na 3 leta, Kesser na 2 leti in Pačnik na 18 mesecev težke ječe.

Tatica iz navade.

Splošno znana tatica Marija Korošec je imela navado, da je po vstopu v kako službo to čez par dni zopet zapustila. Pri tem pa je vzela s seboj, kar ji je prišlo pod roko. Kradla je kakor sraka. Najraje je kradla obleko in perilo ter odvažala ukradene stvari kar z vozičkom. V Zagrebu je ukradla nekemu trgovcu 62.000 kron.

Pri razpravi je bila zelo predrzna. Rekla je n. pr.: «Kar na kratko napravite, kaj bi se martrali!» Obsojena je bila na 2 leti težke ječe.

Poneverba.

Bivši poverjenik in blagajnik hranilnice v Ljutomeru, Milan Čeh, je poneveril ljutomerški hranilnici nad pol milijona kron. Ponarejeval je hranilne knjižice ter si označene vsote tudi izplačal. Živel je zelo razkošno. Imel je tudi avtomobil.

Pri razpravi je izjavil, da je samo špekuliral in da je hotel denar vrniti, toda je imel v špekulacijah smolo. Obsojen je bil na 2 in pol leta težke ječe.

S to razpravo je bilo končano zasedanje mariborske porote.

Objave

• *Gostovanje članov ljubljanske drame v Celju.* Člani drame Narodnega gledališča v Ljubljani: ga. Juvanova, g. Kralj in g. Gregorin, gostujejo v torek dne 14. t. m. s Schönherr-jevo 5. dej. dramo: «Vražja ženska», v celjskem mestnem gledališču.

• *Ne pozabite* na jutrišnji koncert jugoslovanskih narodnih pesmi, ki se vrši ob osmih zvečer v Unionu. Vstopnic je še dovolj na razpolago. Predprodaja v trafiki v Prešernovi ulici št. 54.

• *Prosvetni odsek Sokola na Viču* priredi v ponedeljek dne 13. marca ob pol osmih zvečer javno predavanje. Predaval bo g. dr. Ivan Lah o temi: «T. G. Masaryk in njegovo delovanje v inozemstvu za časa svetovne vojne. Predavanje bo spremljalo 90 skioptičnih slik iz svetovne vojne. Vstop vsakomur prost. — K obilni udeležbi vabi odbor.

• *Izgubljena* je bila dne 7. t. m. ob osmih zvečer na kolodvoru Rakek listnica z važnimi dokumenti na ime Jakob Koen in z malo vsoto denarja. Prosi se najditelj, naj obdrži denar in listnico, samo dokumente naj pošlje na naslov: «Hotel ‚Slon' v Ljubljani», kjer dobi še dvesto kron nagrade.

Gledališče

LJUBLJANSKO GLEDALIŠČE.

Opera.

Nedelja, 12. marca: Dramska predstava «Žlahtni meščan». Izv.
Ponedeljek, 13. marca: Zaprto.
Torek, 14. marca: «Trubadur». D.

Drama.

Nedelja, 12. marca: Popoldne ob treh «Svet». Izv.
Zvečer ob osmih «Prekrasne Sabinke». Izven.
Ponedeljek, 13. marca: «Maryša». A.
Torek, 14. marca: Zaprto.

MARIBORSKO GLEDALIŠČE

Nedelja, 12. marca: Ob pol 15. uri «Pogumni krojaček». Otroška. — Ob pol 20. uri «Cigan baron». Izv.

Domače vesti

* **Slavnosti o priliki kraljeve ženitve.** Kakor poročajo iz Beograda, se je v četrtek vršila plenarna seja odbora za določitev programa slavnosti ob priliki poroke kralja Aleksandra s princeso Marijolo. Slavnost bo trajala štiri dni. Princesa Marijola prispe v Beograd z ladjo ter bo njen sprejem eden najslovesnejših trenotkov cele slavnosti. Da se sprejem čim veličastneje izvrši, bo mestna občina beograjska poskrbela, da se obrežje razširi na vse strani. Kraljeva nevesta se s kraljico - materjo nastani v kraljevem dvorcu, dočim se romunski kralj nastani v starem, a naš kralj v novem dvorcu. Prvi dan, ko prispejo visoki gosti, se priredi velika serenada pod okni dvorca, katere se udeleže vsa pevska društva. Priredi se nadalje velika razstava narodnih ročnih del iz vseh krajev. Razstavo prirede ženska društva. Jugoslovanski in romunski slikarji pa prirede veliko slikarsko razstavo. V veliki dvorani kazine se vrši velik simfonijski koncert. Dan poroke še ni definitivno določen. Kralj pride k poroki po narodnem običaju na konju, spremljan od svoje garde, ter se poda v saborno cerkev, ki bo za to priliko izredno okrašena. Drug, katerega si izbere kralj sam, bo najbrže princ Pavle. Po poroki bo velika vojaška defilacija, popoldne pa velika narodna slavnost na Kalimegdanu in Topčideru. V narodnem gledališču bo isti večer slavnostna gala - predstava. Naslednjega dne bo velika revija vojaštva, katere se udeleži 50.000 vojakov, ter razne sportske tekme. Na Savi in na Donavi se priredi sijajen «beneški večer». Odbor se bavi še z nadaljnjimi detajli slavnostnega programa.

* **Osebna vest.** Pokrajinski namestnik gosp. Ivan Hribar je včeraj popoldne odpotoval v Beograd, kjer se bo delj časa mudil. Sprejemi strank v tem času odpadejo.

* **Fašistovski napad na slovenskega deželnega odbornika.** Dr. Mirko Vratović, član izrednega deželnega odbora za Istro, se je dne 6. marca povrnil v Pulj, svoj domači kraj, in je bil še isti večer v svojem stanovanju napaden od fašistov, ki so od njega zahtevali, da mora v 48 urah zapustiti mesto. Oblastvenih organov še blizu ni bilo.

* **Kaj se lahko pripeti slovenskemu trgovcu v Trstu.** Tržaška «Edinost» poroča, da sta v četrtek ob 4. zjutraj dva kraljeva orožnika privedla na zdravniško postajo v Trstu Ladislava Premruja, ki ga je «neka skupina mladeničev», ko je šel na postajo, pošteno pretepla in ranila. Tako je pripovedoval ranjenec sam. Italijanski listi pripominjajo le, da so njegove navedbe «ne dajo kontrolirati». — «Edinost» pristavlja, da je gosp. Premru ugleden trgovec z Notranjskega in pravi: «Spričo tega dejstva zadobiva ta dogodek svoj posebni pomen. Mari hočejo na ta način trgovce iz zaledja vabiti v Trst?! In to v času, ko si vsi prizadeti činitelji razbijajo glave radi popolnega gospodarskega mrtvila v našem mestu, in ko vsi naglašajo nujno potrebo, da se vzpostavijo gospodarski stiki z zaledjem! Kako naj si bo trgovec, ta glavni posredovalec gospodarskih stikov, še upal v Trst, če bo slišal, da se s tem podaja v nevarnost, kar se je dogodilo gori omenjenemu trgovcu?' Taki napadi ne škodujejo le ugledu mesta, ampak so tudi naravnost zločin na njega življenjskih koristih. Ta slučaj bodi vsem poklicanim činiteljem v svarilo in opomin, naj že enkrat začnejo z energičnimi odredbami, da se vzpostavijo pri nas redne razmere, zakonitost in — spoštovanje ljudi, ki pribajajo semkaj na korist mesta! Naj le pomislijo, da šipe, ki jih razbijajo izvestne «skupine mladeničev», mora plačevati naše mesto s svojimi življenskimi interesi, kajti s takimi izgredi se ne vabijo v Trst ljudje iz zaledja, marveč se odganjajo!

* **Italijanom gre tudi v Ameriki bolje kot Slovanom.** Poroča se iz Amerike, da v Zedinjenih državah ameriških zadeva prepoved alkoholnih pijač Slovane mnogo bolj kot druge narode. Italijani so menda posebno spoštovani od oblasti kot Slovani, menda zato, ker imajo cele zalege opojnih pijač, so strah okoličanom, njih naselbini in pobijajo detektive.

* **Srgjan Tučić v Ameriki operiran.** Vsled eksudata v pljučih je bil nedavno operiran znani jugoslovanski novelist in dramatik Srgjan Tučić. Operacija se je popolnem posrečila in je pacijent že toliko okreval, da more nadaljevati svoje književno delovanje. Tučić piše sedaj dramo iz življenja naših izseljenikov.

* **Zakaj nasprotujejo finančnemu ministru?** Direktor Narodne banke kraljevine SHS gosp. Novaković je bil pred nekaterimi dnevi v Zagrebu, da stopi v zvezo z zagrebškimi bančnimi krogi povodom zadnje zabrane kupovanja tujih deviz in valut. (Kakor znano, je ta zabrana izdana, da se omeji arbitraža in dvigne dinar. V resnici pa so se lahni uspehi že pojavili.) Na seji bančnih strokovnjakov je direktor neke znane zagrebške banke ogorčeno vzkliknil: «Ako se ovo, gospodine, prihvati, onda se ne može više raditi!» Direktor Narodne banke pa mu je hladno odgovoril: «Vi ste, gospodine direktor, mislili valjda reći, da se ne će moći zaraditi, jer raditi se može i to kako...»

* **Kolonizacija Kosovega polja.** Prejeli smo: Vsi tisti, ki se zanimajo za naselitev na Kosovem polju, se vabijo na sestanek, ki se vrši dne 15. marca ob 3. popoldne v restavraciji hotela «Lloyd», kjer se bodo dajale tozadevne informacije po gosp. Josipu Hakiću, posestniku v Slavonskem Brodu.

* **Bolnice se ne zapro.** Zdravstveni odsek za Slovenijo je prejel včeraj od ministrstva za narodno zdravje obvestilo, da so za vzdrževanje bolnic v mesecih januar, februar, marc in april odobreni zadostni krediti in da se ima bolnični obrat v dosedanjem obsegu zopet upostaviti!

* **Nova brzojavna pristojbina.** S 1. aprilom stopi v veljavo nova pristojbina v notranjem brzojavnem prometu. Od omenjenega dne naprej bo stala vsaka beseda 30 par. Dodatek pristojbini v znesku 1 Din, katerega je bilo treba plačati doslej, odpade v prihodnje. Pač pa bo treba pri oddaji vsake brzojavke plačati 20 par za brzojavni blanket. Predplačilo za brzojavna poročila efektnih in žitnih borz znaša odslej 120 Din na leto.

* **Potni listi za Madžarsko.** Kakor se uradno razglaša, znaša pristojbina za vizum potnih listov za Madžarsko 31 Din, oziroma 124 kron.

* **Prihodnja seja viš. šolskega sveta** se vrši v četrtek dne 16. marca. Na dnevnem redu je oddaja razpisanih služb na meščanskih šolah v Celju, v Ljutomeru in v Tržiču, več disciplinarnih zadev srednješolskih učencev, vloga «Odbora nravni prerod» glede obiska Kina in gledaliških predstav in slično, nadalje izpremenba naslova obema šišenskima osnovnima šolama v Ljubljani, stalna oddaja učiteljskih služb v Ljubljani, na Bučki, v Dobrunah, v Dol. Nemški vasi, v Gor. Radgoni, pri Sv. Antonu v Slov. gor., pri sv. Barbari v Slov. gor., v Sevnici, v Mrkolah, v Slov. Bistrici, v Mačilovem ter nadučiteljskih služb v Sv. Križu pri Kostanjevici v Dol. Nemški vasi, v Prevaljah in 4 služb nadučiteljic v Mariboru. Disciplinarnih učiteljskih zadev je na dnevnem redu 19, upokojitev pa 11. Na dnevnem redu je tudi predlog o razširjenju osnovne šole v Škofji Loki v šestrazrednico.

* **Ljubljanski občinski svet** ima svojo redno sejo v torek, dne 14. marca ob 5. uri popoldne. Na dnevnem redu je med drugim razpis pokrajinske uprave glede priključitve občin Moste in Vič k Ljubljani, nadalje gradnja novega magistratnega poslopja, avtomobilizacija in reorganizacija gasilnega in reševalnega društva in gradnja mrtvaške veže.

* **Pobijanje draginje.** Kakor se «Riječi» poroča iz Beograda, obrnilo se je ministrstvo za socialno politiko na pristojna ministrstva poudarjajoč potrebo, da se podrejenim organom naroči, kako bi naj čim strožje postopali glede pobijanja draginje.

* **«Učiteljski dom».** Pod tem imenom se je ustanovilo v Mariboru društvo, ki ima namen najeti ali kupiti stavbo za stanovanje učiteljskim otrokom za čas njihovih študij v Mariboru.

* **Redek jubilej.** Kakor nam iz Prevalj poročajo, je dne 9. marca obhajal občeznani, dolgoletni šolski nadzornik in ravnatelj g. Ivan Thuma s svojo soprogo Franjo, roj. Šporn, v najožjem krogu svoje rodbine petdesetletnico svojega zakona. K zlatemu jubileju kličemo slavljencema «še na mnoga leta!»

* **Smrtna kosa.** V Ljubljani je umrl podpolkovnik v pokoju Franc Wilfan po daljšem mučnem trpljenju. Pokojnik katerega pogreb se je vršil včeraj popoldne ob obilni udeležbi vojaštva in civilnega prebivalstva, je bil vedno zaveden narodnjak in naprednjak. — V Veliki čolnarski ulici v Ljubljani je umrl jermenar in posestnik Avgust Prekuh. Blag jima spomin!

* **Zagrebško pokopališče na Mirogoju,** ki obstoji že od leta 1876, je bilo že trikrat prekopano. Dosedaj je bilo na tem pokopališču pokopanih 80.745 oseb.

* **Stavka krojaških pomočnikov v Mariboru trpi dalje.** Mojstri so sicer obljubili zvišati plače pomočnikom za 30 odst. toda pomočniki ne popuste, ker hočejo imeti plače zvišane za 50 odst.

* **Kolo jugoslovanskih sester v Ljubljani si** je vzelo patent na posebno vrsto risarij pod imenom «Kremica». Izumiteljica je ga. Vida Baltičeva, soproga podnamestnika dr. Baltiča. Njen izum je našel v kolašicah mnogo sodelavk, ki pod vodstvom izumiteljice delajo prav pridno na novi iznajdbi. Prvi izdelki se razstavijo v Kollmanovi trgovini na Starem trgu. Krasne risbe se uporabijo za čajne mineje, pisemske uteži, šatule in tase. Pravico do teh izdelkov ima samo Kolo, ki bo imelo v njih lep vir dohodkov.

* **Kolo jugoslovanskih sester v Ljubljani** prosi naše občinstvo, da hrani štanjol ter ga odda o priliki kateri kolašicah ali v pisarni Kola (Šolski drevored 2). Štanjol se pa ne sme zmečkati v kroglo. Dobrodošel nam je štanjol vsake vrste in barve. Mnogo čokoladnih bombončkov, ki so zaviti v lepe, svetle štanjole se poje vsak dan; ne stane prav nič, ako dotičniki oni papir spravijo za Kolo, ki ga nujno rabi. Obenem prosi Kolo za izrabljene fotografske šipe in drugo razbito steklo; vse spravijo naše pridne Kolašice v prid in denar.

* **Novo ogrevno sredstvo.** Neki gospod Rado Nipič v Mariboru je iznašel ogrevno sredstvo «topiodar», katero baje ogreje vsak prostor brez peči in kurjave. Njegov izum bi pomenil velik prihranek glede premoga in drva. Nipič je dal svoj izum patentirati in bo menda v kratkem pričel z njegovo eksploatacijo Bomo videli!

* **Miloščine za bivše železničarje in njih vdove.** Direkcija državnih železnic v Zagrebu naznanja, da bo izplačala svojim bivšim nameščencem, oziroma njihovim vdovam, ki dobivajo miloščino, s 1. majem 1921 draginjske doklade, odobrene z uredbo ministrskega sveta št. 79.850/21 za drugo kategorijo, to je 8 K dnevno brez družinske doklade. Izplačilo se izvrši 1. marca 1922, daljnje zapadle doklade pa bo direkcija izplačevala skupno z miloščino. Direkcija državnih železnic je o tem obvestila tudi obratno ravnateljstvo južne železnice v Ljubljani, da tudi ono v zmislu sporazuma izplača odobrene draginjske doklade svojim miloščinarjem.

* **Za zaščito dece.** Celjski zaščiti dece in mladine je daroval tamkajšnji odvetnik dr. Ernest Kalan znesek 5000 kron.

* **Obupen klic s Poljanskega nasipa.** Prejeli smo: V blatu bomo utonili prebivalci na ljubljanskem Poljanskem nasipu. Odkar so se g. župan preselili iz našega kraja, se živ krst ne zmeni več za nas. Iz mesta so nam navozili snega cele gore in voda se nima sedaj kam odtekati. Podnevi se človek še nekako lovi, a ponoči — plavaj ali utoni! Prosimo nujne odpomoči!

* **Nravnostno izpričevalo** je zahteval pri mariborski policiji 30letni I. Seifert, bivši knjigovodja tvrdke Cajnko v Slovenjgradcu. Seifert pa izpričevala ne bo dobil poprej, preden ne plača 8000 K, katere je dolžan v Slovenjgradcu in bo izročen sodniji.

* **Zagoneten umor.** V furlanskem Tržiču se je te dni odigral v trafiki nekega Marcassija zagoneten umor. V trafiki so našli lastnika s preklano glavo. Marcassi je bil premožen. Zato se domneva, da je bil umorjen zaradi denarja.

* **Zagonetna smrt ruske begunke.** Pred kratkim je v Kragujevcu umrla ruska begunka grofica Muravjeva. Njena smrt ni sprva vzbudila nikake pozornosti, zaradi tega so jo pokopali brez vse nadaljnje preiskave. Sedaj pa se je izvedelo, da grofica ni umrla naravne smrti, marveč da je bila zastrupljena. Sodišče je odredilo obdukcijo grofičnega trupla, ki bo dognala, je-li je na trditvi, da je grofica bila zastrupljena, kaj resnice.

* **Potopi naših ljudi v Ameriki.** V državi Colorado je voda uničila jugoslovansko vas Pueblo. Uničeni so domovi, šole, cerkve in posestva. Potopljenih je bilo tudi mnogo našega ljudstva. Prebivalci te vasi so bili večinoma delavci, ki so delali v topilnicah.

* **Nesreča pri delu.** Zakrajšek Ivan, posestnik iz Roba pri Vel. Laščah, si je hotel na sosedovi cirkularni žagi nažagati nekaj lesa, ker pa ni bil vajen, se je pri tem užagal v desno roko.

* **Nesreča pri delu.** Gregorin Franc, drvar iz Ihana, je napravljal v gozdu drva. Vsled zledenelih tal pa mu je spodrsnilo, da je padel in si pri padcu zvil levo roko.

* **Neprevidnost.** Kristan Bogomir, učiteljiščnik v Ljubljani je šel dne 9. marca telovadit v Ljudski dom. Predno je začel telovaditi, se je hotel prepričati, ako je orodje zadosti pritrjeno. Ne da bi si namazal roki z magnezijem, se je zagnal na drog, v tem pa je že padel s precejšnje višine na tla. Pri padcu se je poškodoval na obeh rokah in na tilniku. Poškodba sama na sebi ni težka.

NOVE POŠTNE PRISTOJBINE ZA INOZEMSTVO.

Dne 1. aprila stopijo v mednarodnem prometu v veljavo nove poštne pristojbine. Po mednarodni poštni konvenciji s katero so določene pristojbine za mednarodno poštno službo, se morajo vsi obračuni med državami vršiti v zlatu. Ker so današnje pristojbine z ozirom na vrednost našega denarja napram zlatu zelo neznatne, se dosedanje pristojbine zvišajo tako-le: Za pismo do 20 gramov se plača pristojbina 2 Din; za pismo nad 20 gramov se plača za vsakih 20 gramov še po 1 Din; za navadne dopisnice 1 Din; za dopisnice z odgovorom 2 Din; za tiskovine 40 par za vsakih 50 gramov; za poslovne papirje 40 par za vsakih 50 gramov, a najmanje 80 par; za tiskovine v reliefu za slepe 20 par za vsakih 500 gramov.

Pristojbina za priporočena pisma znaša 2 Din, taksa za povratnico, če se zahteva pri izročitvi, 2 Din, pozneje 4 Din; blagovni vzorci 40 par za vsakih 50 gramov, a najmanje 80 par, pristojbina za reklamacijo 4 Din; pristojbina za vrnitev pošiljke ali za izpremembo adrese 1 dinarje.

Za poštne pakete in denarne pošiljatve so določene naslednje pristojbine a) po teži: za 5 kilogramov 8 Din, od 5 do 10 kg 20 Din, od 10 do 15 kg 30 Din in od 15 do 20 kg 40 Din; po vrednosti: do 100 dinarjev 1 Din, od 100 do 500 Din 2 Din, od 500 do 1000 Din 5 Din, od 1000 do 5000 Din 10 Din, a od 5000 Din naprej za vsakih 100 Din še po 1 Din. Najvišja teža sme znašati 20 kg, vrednost pa je neomejena. Za pakete večjega obsega se plača dvojna pristojbina po teži. Za avizo se plača 30 par, a za dostavo paketa v stanovanje ali v poslovne prostore prejemnika 3 Din. Vse navedene takse se plačujejo vnaprej.

Mariborsko pismo

Maribor, 10. marca.

Cene so začele po malem padati, čuti se nekako olajšanje in pojavlja se upanje, da se razmere vendar spremenijo na bolje. Zboljšanje tečaja našega dinarja v Zürichu se zasleduje z naravnost nenavadnim zanimanjem in ako bo šlo to še naprej ter se ne pojavi zopetna reakcija, postane finančni minister dr. Kumanudi naravnost popularen.

Posledice njegovih ukrepov se dobro čutijo posebno tukaj na meji, kjer lovijo tihotapce valut, ki so se zadnje dni zaradi ukrepov finančnega ministrstva zelo pomnožili. Dinarje bi radi spravili v inozemstvo, ampak oni, ki jim je dolžnost preprečiti to delo, so čuječi in jim temelijito kvarijo posel. Uspehi bi pa bili še večji in tihotapstva veliko manj, ako bi mejni organi v resnici dobivali obljubljene nagrade v obliki polovice zaplenjenega blaga, oziroma denarja. Tozadevne obljube pa se ne izvršujejo, kar nikakor ni v interesu države, ker je zelo verjetno, in tudi umljivo, da bi bila čuječnost obmejnih organov še veliko večja, ako bi se te nagrade izplačevale.

Mi se na mejah sploh slabo «reprezentiramo», v mariborskem obmejnem prometu posebno. Sedaj so odstranili celo finančne stražnike od carinarnice in njihovo službo opravljajo — graničarji. Redukcija števila državnih nameščencev je gotovo potrebna stvar, ker samo na ta način pridemo enkrat do proračunskega ravnotežja, ampak na mejah je treba imeti ljudi, ki bodo odgovarjali zahtevam v vsakem oziru, ker po njih dobi tujec prvi vtis o razmerah v državi: ako naleti takoj v prvi obmejni carinarnici na nase graničarje, pa ne more dobiti ravno najboljšega vtisa.

Razmere na naši severno-zapadni meji so sploh čudne. Te razmere se jasno zrcalijo iz razprav pred tukajšnjim porotnim sodiščem. Umori, uboji in drugi hudi zločini, ki so bili včasih prava redkost, so danes takorekoč na dnevnem redu. Pa kaki umori! Med člani ene in iste družine, med stariši in njihovimi otroci. Ljudstvu je treba dati prosvete; prosvetnemu delu se mora posvečati mnogo več pozornosti, kakor se posveča sedaj. Posurovelosti je toliko, da je že skrajni čas poiskati sredstev in načinov, da se omeji, da ponehajo umori, uboji, tatvine in drugi zločini, ki so se posebno ob naši severno-zapadni meji tako razpasli.

Največ je vsega tega kriv alkohol, ki se ga konsumira vedno več, ker ni nobene organizirane propagande proti njemu, ker je — premalo treznih ljudi.

DRŽ. POSREDOVALNICA ZA DELO.

Pri vseh podružnicah «Državne posredovalnice za delo» v Ljubljani, Mariboru, Ptuju in Murski Soboti je iskalo v preteklem tednu od 26. februarja do 4. marca 1922. dela 307 moških in 169 ženskih delavnih moči. Delodajalci so pa iskali 152 moških in 89 ženskih delavnih moči. Posredovanj se je izvršilo 123.

Promet od 1. januarja do 4. marca 1922 izkazuje 4624 strank, in sicer 1921 delodajalcev in 2703 delojemalcev. Posredovanj se je izvršilo v tem času 997.

Dela iščejo: viničarske družine, kovinarji, mizarji, kolarji, sodarji, natakarji, natakarice, zidarji, tesarji, strojniki, kurjači, trgovski sotrudniki, sotrudnice, krojači, čevljarji, dninarji, dninarice, šivilje, vzgojiteljice, vajenci, vajenke itd.

V delo se sprejmejo: rudarji, mizarji, zidarji, viničarji, vinič. družine, strojni in stavbni ključavničarji, vrtnarji, čevljarji, kočijaži, trgovski sotrudnik-železninar, manikerka, služkinje, kuharice, vajenci, vajenke itd.

Kdo je na boljšem?

«Na žensko ne dam nič več. Pet mi jih je že priseglo večno zvestobo, a vse so se poročile z drugimi.»

«Blagor Vam! Meni je obljubila samo ena zvestobo, a ta me je — vzela.»

Objave

* *Pozlv ljubljanskim gospodičnam!* Ruski dijaki si usojajo vabiti za današnji dan vse one gospodične, ki bi hotele pomagati jim pri «dinarski zbirki» v korist slovenskim akademikom. Zbirališče na magistratu ob pol devetih dopoldne.

* *Jugoslovansko akademsko društvo «Jadran».* Na rednem občnem zboru dne 6. marca je bil izvoljen sledeči odbor: Bajič Stojan, cand. iur., predsednik; Matulovič Jerko, stud. tech., podpredsednik; Lučovnik Hinko, cand. iur., tajnik I.; Teply Ermin, stud. tech., tajnik II.; Rančič Ilija, stud. med., blagajnik; Mitrovič Trifun, stud. phil., knjižničar I.; Gračner Jože, stud. iur., knjižničar II.; Strnad Stane, stud. med., gospodar; Mlakar Jakob, stud. techn., čitalničar in Teply Bogo, stud. phil., arhivar.

* *Za invalide.* Dokumenti ki so jih dobili vojni invalidi povodom zadnjega splošnega pregleda (po 1. septembru leta 1921.) od invalidske pregledne komisije, in sicer «Invalidsko izpričevalo» (Invalidsko uverenje) ali «Začasna objava» (Privremena objava) so edine merodajne uradne listine, s katerimi se dotični lahko veljavno izkažejo za vojne invalide. Zato se priporoča vsem, da te listine skrbno hranijo in jih po možnosti ne dajo iz rok. Ako jih morajo priložiti kaki prošnji, naj priložijo overovljene prepise, original pa obdržijo pri sebi. Prošnjam na Invalidski odsek oddelka za socijalno politiko pokrajinske uprave v Ljubljani ni treba prilagati omenjenih dokumentov in tudi ne prepisov, ker ima ta odsek sam zbrane pregledne spise za vse vojne invalide, ki so pristojni v Slovenijo. Prosilec naj v svoji prošnji navede samo, *pri kateri komisiji je bil pregledan* (za ljubljanski, mariborski ali celjski vojni okrug) *in pa številko, ki je zapisana v levem kotu njegovega invalidskega dokumenta.* Druge potrebne dokumente, ki se ne tičejo dokaza sedanje invalidnosti, je treba seveda prilagati kakor doslej. Izrecno se torej povdarja, da za invalide kaki drugi dokumenti razun zgoraj navedenih nimajo nobene veljave.

* *Društvo stanovanjskih najemnikov za Slovenijo* s sedežem v Ljubljani opozarja vse člane-brezstanovalce, da se čim preje oglasijo v društveni pisarni. Prihodnja javna odborova seja se vrši v sredo dne 15. marca t. l. ob 20. uri v mali dvorani Mestnega doma. Društvena pisarna daje članom dnevno od 18. do 20. ure informacije Sv. Petra cesta št. 12, pritlično, desno.

Borza

Zagreb. Danes borza ni poslovala, zato je bil promet minimalen. Dunaj 4.15, dolarji 250 — 260, italijanske lire 1400. Opaža se občutno pomanjkanje zapadnih deviz.

Beograd. Dunaj 1.01 — 1.04, Berlin 29 in pol — 31, talija 335, Newyork 65 in pol, Pariz 580, Praga 123 in pol.

Curih. Berlin 2.01, Newyork 515.50, London 22.48, Pariz 46, Milan 22.02, Praga 8.75, Budimpešta 0.65, Zagreb 1.80, Dunaj 0.07.

Berlin. Italija 1298.70 — 1301.30, London 1113.85 — 1116.15, Newyork 255.99 — 256.51, Pariz 2297.70 — 2302.30, Švica 4980 — 4990, Dunaj 3.38 — 3.42, Praga 439.55 — 440.45, Budimpešta 32.11 — 32.19, Sofija 167.80 — 168.20.

Odgovorni urednik Vit. F. Jelenc.
Lastnik in izdajatelj Konzorcij «Jutra».

OPALOGRAPH
v vseh velikostih
THE REX Co., Ljubljana.
5.8

Vremensko poročilo

Ljublana, 11. marca 1922. Ljubljana 306 m nad morjem

Kraj opazovanja	ob	Zračni tlak	Zračna temperatura	Veter	Oblačno 0—10	Padavine mm
Ljubljana .	7.	741·4	8·0	sever	del. obl.	—
Ljubljana .	14.	741·2	16·8	jug. zap.	pol obl.	—
Ljubljana .	21.	741·9	11·0	brezvetra	jasno	—
Zagreb . .	7.	766·9	10·0	"	del. obl.	—
Beograd .	7.	766·6	13·0	jug. zap.	oblačno	—
Dunaj . .	7.	768·8	7·0	zapad	dež	2·0
Praga . .	7.	—	—	—	—	—
Inomost . .	7.	769·3	3·0	brezvetra	oblačno	9·0

V Ljubljani barometer nestan., temp. visoka. — Solnce vzhaja ob 6·22, zahaja ob 18·00.

Tekom prve tretjine marca je ostal vremenski položaj precej nespremenjen. Ves severozapadni del Evrope se nahaja pod gospostvom območja nizkega zračnega tlaka. Zadnji teden je nastopila le ta sprememba, da se je nizki zračni tlak celo močno razširil proti jugu, posebno preko Francije. Pod vplivom visokega tlaka je ostal naposled samo najjužnejši del Evrope, v glavnem polotok in severno obrežje Sredozemskega morja. Od velikega središča nizkega tlaka pri Islandu se je sredi tedna ena depresija pomaknila proti jugovzhodu nad Veliko Britanijo.

Pod vplivom te vremenske situacije smo imeli vedno toplejše vreme, gorke, močne jugozapadne vetrove, ki so prinašali še toplejši zrak nego preje. Isto velja o vsi Evropi; vsa je imela gorko, vetrovno vreme, pod katerega vplivom se se hitro topila snežna odeja. Ponekod je nastopila na rekah nevarnost vsled velike množine ledu, ki so ga nosile vode; to se je na primer poročalo o Vltavi na Češkem. Topli vetrovi so stopili sneg celo visoko gori v planinah, in to tudi po osojnih in zatišnih legah. Padavine pa v splošno nikjer niso bile obilne.

Zaloga klavirjev in pianinov
najboljših tovarn Bösendorfer, Czapka, Ehrbar, Hölzl, Schweighofer, Original Stingl itd. Tudi na obroke.
JERICA HUBAD, roj. DOLENC, LJUBLJANA, Hilšerjeva ulica 5.

BRANISLAV NUŠIĆ: 28

Devetstopetnajsto

Tragedija naroda.

«Mi jo tako željno pričakujemo, s tako gorečim upanjem, poslednja naša nada so.»

Oficir se nasmeji, potegne požirek rakije in skoro sam zase pristavi:

«Da, da, kakor vsaka poslednja nada, se izpolni tudi ta prekasno!»

«Mislite?»

«Ne mislim, ampak vem, kaj naj še mislim?»

«Mi smo pa vseeno tako zaupali v to moravsko divizijo. Če pride ona... Tukaj se naši zelo dobro drže. Torej če pride še ona, kakšna pomoč bo to. Morda vseeno ne bo prepozno», nadaljujem in poskušam po sili dobiti odgovor.

«Seveda, za umikanje pač ne bo prepozno, potem se vsaj lahko razvijemo po prizrenski cesti. Toliko nam bo koristila moravska divizija, a za vse drugo je prekasno.»

«Samo toliko mislite.»

«Samo toliko še. Edina cesta, ki nam je preostala je pač prizrenska, po njej se bo valila vsa Srbija. Bolgari so že v kačanskih klancih, še kratek boj, pa bodo v Ferizoviču in Štimnji, na izhodu crnovljenskega klanca. Ko se to zgodi, nas zapro od vseh plati, vsi bomo v pasti, vojska, narod, kralj, vlada, skratka vsa država. Vidite, edino to bi še lahko preprečila moravska divizija.»

«Jaz sem pa mislil...»

«Torej kaj? Vi pripisujete tako važnost njenemu prihodu. Pa ne more nič drugega, kakor zadržati naval, dokler se vsi ne umaknete.»

«Pričakoval sem, da ne bo treba iz Prištine.»

«Tudi jaz, moj gospod, sem dolgo časa upal in upal.»

«In sedaj ni več?»

«Bah, kaj bi», se odreže ter potegne iz čutarice.

«Prišle so novice, ki so človeku prava uteha», nadaljujem, da bi prevaral sebe in njega.

«Kaj ne o Rusih, Francozih, Rumunih?» se obrne k meni in se mi zasmeje prav pod nos.

«Resnica je.»

«O dragi moj, če bi vedeli, kakšne laži nam servirajo oblasti. Vi jih čujete na cesti, vam vsaj ni težko pri srcu, kadar slišite potem, da so lagale. A nam jih servirajo službeno. Poglejte...» Iz notranjega žepa potegne neke papirje ter razprostre pred menoj hektografično popisan list. «Vidite, to je ena številka teh laži.»

S prstom pokaže na levi rob papirja, jaz pa posvetim s svojo svetilko, ki sem jo postavil k nogam.

«To je samo ena teh izdanih povelj, pa jih imam še dosti. Lažejo se, gospod moj, lažejo, vrag vedi, samo nas, ali tudi samega sebe. Dokler so to počeli na fronti, sem razumel vso stvar. Tam je potrebna morala, pa jo izlaži, če ne gre drugače. Toda sedaj, kaj nam to sedaj koristi, ne vem. Mar ni bolje povedati ljudem: ljudje hitite, dokler je čas, da se ne zadušite.»

Pod mizo se eden izmed spečih pretegne, sune z nogo ob mizo, ki sva jo komaj obdržala in oni tam spodaj se vali od desne na levo, dokler ne najde zopet prostora. V drugem vogalu zastoka nekdo v spanju, pa se zopet pomiri.

«Torej mislite, da je vse to laž» nadaljujem razgovor.

«Kako ne, prosim poglejte!» vzame mojo svetilko in še enkrat posveti na papir. «Vidite, tukaj je datum 28. oktobra. Še čisto sveža laž. Kaj bi se že vse zgodilo, če bi bilo vse to resnica, kar pišejo tukaj. Pretemno je, drugače bi lahko prečitali. Tukaj pišejo, da je bilo v Solunu izkrcanih do dne 20. oktobra 70.000 Francozov in Angležev. Večina jih stoji že na naši zemlji, če pa prišteješ še te v Solunu, bi jih bilo gotovo že 110.000 dobro oboroženih mož. Še posebno povdarjajo, da ima vsaka četa seboj dvoje mitraljez, vsaki bataljon svojo baterijo. Na potu iz Marseille sta še dve angleški, ena francoska divizija, takoj jim bodo sledile zopet tri francoske. Nadalje prihaja v Solun težka francoska artilerija. Rusi se izkrcujejo pri Varni. Pet korov Rusov koraka z znatno artiljerijo po Dobrudži. Ruske čete so dobile dovoljenje za prehod skozi Rumunijo. Vidite, vse to pišejo službeno. A namesto vsega tukaj naštetega bi zadostovalo, da se Rusi v resnici izkrcajo v Varni, da odkorakajo Francozi vsaj s polovico te moči na srbsko zemljo, od Vardarja naprej in videli boste, kako se naš položaj v trenutku izpremeni.»

Oficir je strupeno pripovedoval in krčevito gnetel povelje v svojih mogočnih pesteh.

«A vraga, kdo vas je prepričal, da vse to ni res?» ga poskušam pomiriti.

«Kdo me je prepričal?» me pogleda preko ramen, kakor učitelj učenca, ki ne zna niti besedice.

«Prepričalo me je, dragi moj, da so Bolgari v tem trenutku z novimi silami okrepili to fronto na Gilanu. Če bi Francozi resnično korakali od Vardarja sem in bi se Rusi izkrcavali v Varni, e potem bi ne mogel sovražnik pošiljati vedno svežih čet na to fronto. Ali vam je zdaj jasno?»

«Je, na žalost» in globoko čutim, kako mi neznani oficir trga poslednjo mojo nado, s katero sem tako žejno pričakoval moravske divizije.

Utihnila sva. Zopet je pil in požiranje je vznemirjalo tišino. Na to vse tiho, le dihanje se čuje.

«Vi odhajate tod skozi», prekinem.

«Ne, proti Mitrovici sem namenjen, pa sem se požuril semkaj, kajti moja mati je ostala v Prokuplju. Čul sem, da je pobegnila, in ker so begunci od tam odšli to pot, sem mislil, da jo najdem. Jutri zgodaj moram nazaj, da mi ne pobegne poveljstvo.»

«Pa ste našli mater?»

«Nisem. Kdo bi jo našel sredi tega vrvenja. Upal sem, da jo pozdravim; že leto dni se nisva videla, bog zna, če se še srečava.»

«Ali mi lahko poveste, kje se umikate?»

«Zakaj ne!»

«Kolikor vem,» se opravičuje, «so take stvari zaupne.»

«A vraga, kaj je sedaj še zaupnega», se glasno zasmeji. «Edino tista poduzetja so zaupna, katere sovražnk lahko prepreči, če jih izve. A kaj je to? Umikanje, pa zopet umikanje, brez vsakega reda, brez načrta, brez namena, brez cilja. Ves svet gleda na to umikanje, kjer se skupaj valita vojska in narod. Kaj bi tu z zaupnimi stvarmi? Tega ne morete prav nič prikrivati.» Odločno zamahne z roko, kot bi hotel reči: «Vse je šlo k hudiču, pa kaj naj še skrivamo?»

«Kje se torej umikate?»

«Od Čačaka skozi sotesko.»

«So se vršili boji pri tem umikanju?»

«So, posebno pri Čačaku. To je bila najbrže poslednja večja bitka. Kdo ve, če bo še kaka.»

«Kaj je zavzel sovražnik Čačak v boju?»

«Ne, toda mi smo ga osvojili!»

«Mi?»

(Dalje prihodnjič.)

Ali ste že čitali novo številko „NJIVE“?

426

Pozor! ŽIMA Pozor!

Zimo za žimnice vsake vrste izdeluje in prodaja tvrd

Lovro Ješe-tova vdova

žimopreja, Stražišče, Kranj.

Vzorci zastonj in poštnine prosto. Kupim ščetine, kozjo dlako, grivo, goveje in konjske repe.

Klobuke in slamnike

vseh vrst, od preprostih do najfinejših nudi vedno v zalogi tovarna klobukov in slamnikov

Franc Cerar v Stobu

pošta in želez. postaja Domžale pri Ljubljani.

V popravila prevzema tudi vsa tozadevna dela ter prenavlja po najnovejši modi. V Ljubljani prevzema vsa naročila in modernoziranje tvrdka Kovačevič i Trošen v Prešernovi ulici št. 5, kjer se sprejema 2006 v sredo in v soboto.

L. Mikuš

Ljubljana

Mestni trg 15

izdelovatelj dežnikov

Na drobno! Na debelo!

Zaloga sprehajalnih palic.

531 Popravila točno in solidno!

Dular & Fabiani veletrgovina z manufakturo. 2007

Zaloga: Skladišče Balkan, Ljubljana.

M. KUŠTRIN

LJUBLJANA

Tehniško in elektrotehniško podjetje. Trgovina s tehniškimi in elektrotehniškimi predmeti na drobno in na debelo. Velika zaloga vseh vrst gumija, kolesne in avtomobilske pnevmatike. Slavno zastopstvo polnogumijastih obročev iz tovarne „WALTER MARTINY“ Na razpolago je hidravlična stiskalnica za montiranje polnogumijastih obročev.

Centrala: Ljubljana, Rimska cesta štev. 2.

Telefon štev. 588. Brzojavi: Kuštrin Ljubljana.

Podružnica: Ljubljana, Dunajska cesta štev. 20.

Telefon štev. 470.

Maribor. Jurčičeva ulica štev. 9. Telefon št. 133.

Beograd, Knez Mihajlova ulica 3.

Prometni zavod za premog

d. d.

v Ljubljani

prodaja

iz slovenskih premogovnikov

velenjski, šentjanški in trboveljski premog

vseh kakovosti, v celih vagonih po originalnih cenah premogovnikov za domačo uporabo kakor tudi za industrijska podjetja in razpečava

Ia čehoslovaški in angleški koks za livarne in domačo uporabo, kovaški premog in črni premog.

Naslov: 2013

Prometni zavod za premog, d. d. v Ljubljani, Nunska ulica 19.

465

IMPORT - „TRIGLAV“ - EXPORT

G. m. b. H.

DRESDEN-A

Zinzendorfstrasse 2/b

Telefon št.: 17115

Brzojavi: Triglav-Dresden

Podružnica:

Alster 1119 HAMBURG, Steindamm 76 Triglav-Hamburg

Generalno zastopstvo ljubljanskega velikega semnja za Nemčijo

IMPORT:	Važno za potovalce v Nemčijo:	EXPORT:
Stroji za poljedelstvo in obrt, železnino in orodje, kemikalije, droge, papir, sol, modra galica, steklo, kolonialno blago, manufaktura itd. itd. Potrebščine vseh vrst za vrtnarje. Umetna gno ila.	Naša pisarna je vedno na razpolago za izvršitev Vaše korespondence v vseh tujih jezikih. Za časa Vašega bivanja v Nemčiji pustite nasloviti korespondenco pod Vašim imenom na našo tvrdko. Preskrbimo Vam dovoljenje za potovanje od nemških oblasti in olajšamo Vaš promet z bankami. Preskrbimo Vam stanovanja in smo Vam v vsakem oziru na razpolago.	Živo in zaklano živino, deželne pridelke vseh vrst, žita, suhe slive, rudnine, zelišča itd. itd.

Poslužujte se naše tvrdke!

Natisnila Delniška tiskarna, d. d. v Ljubljani.

Politični odmevi.

Seton-Watson o Radićevem memorandu in o naši opoziciji

«Nova Evropa» je prinesla v 7. štev. «Političke indiskrecije» Scotusa Viatorja. «Slovenec» jih je z naslado ponatisnil, misleč, da pomenijo te indiskrecije udarec za demokrate. Mi smo že opetovano naglašali isto mnenje, kakor g. Seton-Watson, in obžalovali, da smo demokrati vsled nerazumnega držanja brezglave opozicije prisiljeni v edino politično taktiko, ki je še mogoča. Istega mnenja pa je tudi g. Seton-Watson, na katerega se «Slovenec» sklicuje. V 8. štev. «Nove Evrope» namreč pravi v dodatku k svojim «Političnim indiskrecijam»:

«Odločitev g. Radića, da predloži memorandum genovski konferenci v zadevi avtonomne Hrvatske, dokazuje jasno kot beli dan, da on poleg vseh svojih sposobnosti za organizacijo stranke **nima niti državniške modrosti, niti zmisla za pravo stanje in potrebe današnje Evrope.** Samo po sebi se razume, da bo konferenca molče prešla preko tega memoranda ali pa da bo — v najboljšem slučaju — izrazila svojo inkompetenco. Jaz osebno sem mnenja, da bi bilo popolnoma v redu, če bi konferenca pozvala na red samega Radića. Jugoslovansko jedinstvo ne bi bilo vzpostavljeno, da ni bila zanj ugodna evropska situacija, in da niso bile zavezniške vojske zmagovite. Sam način pa, kako se to jedinstvo izvede, in njegova ustavna oblika je izključno le delo Jugoslovanov samih. Ujedinjenje je zahtevalo in pozdravilo celokupno jugoslovansko prebivalstvo bivše Avstro-Ogrske in bilo je sprejeto od vsake korporacije njegovih predstaviteljev, ki se je dala takrat sestaviti, — sprejeto tudi od samega g. Radića. **Da so pozneje ozkosrčni in manj napredni elementi v Srbiji zadobili tako nesorazmerno velik vpliv na državne posle nove tvorbe, je tega pred vsem krivo slabo in neodločno držanje Hrvatov in Slovencev in njihova neudeležba na državnih poslih. Lek proti temu stanju je v njihovih rokah, — če pa proklamirajo svoj politični bankrot pred Evropo, se samo smešijo in še bolj škodujejo prestižu Jugoslavije v svetu».**

Naša opozicija seveda ne bo razumela te lekcije, kakor je doslej ni, in bo še vedno zabavljala po oštarijah na koruptne demokrate in velesrbske centraliste ter sedela doma. Doma pa bo zato sedela, ker ni sposobna za nič drugega.

Stipica Radić v — Varšavi

Na Slovenskem te vsak hip vprašajo ljudje: «Kakšen človek je prav za prav ta Radić?» — če namreč mislijo, da poznaš Zagreb in njegovo življenje.

Na tako vprašanje ni lahko na kratko odgovoriti. Hočem danes Radića prikazati ob eni posebni priliki, ki sem se je spomnil, ko je pred kratkim dr. A. Pavelić, bivši podpredsednik Narodnega Vijeća, omenil, da se je v Narodnem Vijeću predlagalo, naj bi šel Radić za poslanika v Varšavo.

V Varšavo Radić? Maja meseca 1918. smo bili v Pragi na gledaliških svečanostih, ki pa so prav za prav bile zadnje priprave za pogreb Avstrije. Radić in nekateri drugi so prišli en dan pred nami. Ko smo prispeli še mi, smo brž čuli, kakšne je «lomil» Radić prejšnjega dne na vrtu neke restavracije, govoril je in govoril in vse se je smejalo njegovim govorniškim — izletom. Nikdo ga ni več jemal resno.

Konference in svečanosti so končale. Nekega večera o polnoči je predsedstvo izjavilo, da so oficielne razprave končane, a vsi smo ostali še dolgo v družbi. Tu je nazdravljal dr. I. češkemu pesniku Macharju, tam je dr. Č. prepeval jugoslovanske pesmi, pri tretji mizi so Poljaki postajali široke volje. Bilo je ob 2. uri zjutraj. Kar se od poljskih miz začne govor (začnje tako na pol). Stjepan Radić stoji tam in govori; govori in razlaga Poljakom, kakšna naj bo poljska agrarna reforma. Poljaki so se grohotali...; smejali so se, a čim bolj so se smejali, tem resneje in strastneje je on razlagal. Smejali so se sigurno za to, ker je Radić hotel vse najbolje znati in se je delal učitelja v stvareh, ki jim je bil tako — oddaljen, a sigurnejše še zato, ker je s toliko resnobo govoril ob n e r e s n i uri... Taki kontrasti delujejo smešno.

Slučaj mi je pokazal jasno, da Radić nima p e r s p e k t i v e in ne razločuje, kdaj in kje je kakšna stvar umestna in koristna, a kdaj in kje je ista stvar smešna in naravnost škodljiva. Mož je skoro slep in zato mu realnost ne more korigirati njegove bujne fantazije, ki zida gradove — v dimu.

Da je Radić prišel v Varšavo, kaj bi počel tam! To bi nam mogel naslikati samo kak satirik...

Radić je umetniška, ne politična oseba, zato pri njem ne odločujejo načela, ampak — trenutni pojavi. Danes tukaj, jutri tam; kjer se mu zazdi nekaj novega, nekaj opozicionalnega, tam je on.

Z neko milobo se v njem druži velika budalija, z nesebičnostjo velika sebičnost. Zdaj je telegrafiral muslimanskemu klubu, naj se zavzame, da bi bil Alijagić pomiloščen — kakor da je bil na smrt obsojen m u s l i m a n in ne morilec. A seveda, s tem telegramom je šel strankarski račun...

Giuseppe Mazzini

† 10. marca 1872.

Metternich je o njem napisal: «Gospodaril sem s kraljestvi in cesarstvi, imenoval sem kneze, kralje in papeže, toda z nikomur nisem imel tolikih križev in težav, kakor z nekim italijanskim brigantom, tatinski prevejanim, apostolski gorečim, viharno zgovornim. Ime mu je Giuseppe Mazzini. Proti celemu svetu je v skepticizmu one dobe sam izvršil čudež moralnega preroda v Italiji. Resnica, pravica in ljubezen! On je bil njihov glasnik. S «srcem Gracchov in mislijo Danteja» je gledal duhovno zmedo svojega rodu, vdanega slepemu egoizmu. Zasnoval je velik in enostavni sistem socialnega preroda na temelju moralnih zakonov, na katerih temelji vsa priroda. Prerok, apostol, agitator, umetnik, mislec, politik, sociolog, filozof, publicist, ekonom, revolucionar, značaj. Politika in moralna ideja Mazzinija je kakor neodoljiv imperativ nad kaotično zmedo sodobnih konferenc, mednarodnih pisarn in drugih delavnic, kjer se oblikuje bodočnost sveta. Temeljne zahteve Mazzinija bodo slavile zmago, ker temelje na granitnih temeljih moralnega zakona, ki obvladuje človeštvo.

Petdeset let je, kar je umrl.

Vse svoje življenje se je boril proti Avstriji, proti reakciji v svojem lastnem narodu, proti tiranstvu, za svobodo in za narodno ujedinjenje. Njegovi spisi bi morali iziti v prevodu na državne stroške, da bi jih imel v rokah vsak Jugoslovan. Vkljub temu, da ga danes slave fašisti za svojega in prirejajo posebne izdaje, slavnostne akademije in teatralne «commemorazioni». Kajti Mazzini je napisal med svojimi glavnimi idejami tudi to, da bodi ujedinjena Italija voditeljica in osvoboditeljica malih narodov, njih pomočnica pri dosegi in varstvu narodne svobode in ujedinjenja. Začrtal je «Tretji Italiji» svetovno poslanstvo: Sporazum «colla grande famiglia Slava» proti carizmu, militarizmu in zapadnim imperializmom. Mazziniju se ni nikdar sanjalo, da bo Italija kdaj tipična dedinja in naslednica Avstrije in njenih metod, nositeljica najbolj brezobraznega imperializma in glavne zaščitnice cinične laži. «Na oni obali Jadrana», kjer je Mazzini iskal zaveznikov in bratov v svobodi, živi danes narod, ki hoče uresničenje Mazzinijevih idej proti Italiji Mussolinija, d' Annunzija in della Torrette.

Italijo čaka ona kazen, ki jo je Mazzini prorokoval za narode, ki gredo njeno pot.

V času, ko fašisti divjajo na Reki, se spoštljivo spominjamo velikega Italijana, kakršnega danes Italija žal več nima.

Bližnji orijent

Že dolgo se pripravlja konferenca velesil, ki naj obravnava in končno uredi orijentalsko vprašanje, ali točneje vprašanje bližnjega orijenta. Sedaj se poroča, da se vrši v kratkem vendarle odločilno posvetovanje v tej zadevi. Zanimivo pa je, da prihaja istočasno vest iz krogov angorske vlade, da pripravlja kemalistična Turčija novo ofenzivo proti Grkom, ofenzivo, ki naj naposled premaga grško armado in jo potisne z maloazijske celine ter okupira znova sporno ozemlje okrog Smirne.

Vprašanje je seveda, če si je turška vojska res toliko opomogla, kakor napovedujejo bojevite vesti iz Angore. Nemogoče bi ne bilo, kajti časa je imela dovolj, človeških rezerv Turčiji ne manjka in orožja ter municije si je mogla nabaviti od boljševiške Rusije, ki je ves čas ščuvala in podpirala angorsko vlado zoper Evropo.

Zelo mogoče pa je, da spušča Turčija bojevite napovedi v svet le zato, da z njimi podpre svoje diplomatske korake pri državah antante. Saj potuje ravno sedaj njen zastopnik po zapadni Evropi in brez dvoma mu bo služilo v največji meri, ako se bo mogel sklicevati na dobro vojsko. Ako bi se pa v resnici posrečilo Kemalistom, potisniti Grke nazaj na otoke, bi bila s tem njihova igra prav gotovo dobljena. Že sedaj stoje šanse zanje zelo ugodno; Francija zagovarja očitno njihove aspiracije, vse kaže, da se Grkom na predstoječih konferencah ne bo dobro godilo.

Za nas je rešitev spornih zadev med Grki in Turki v vsaki smeri pomembna ali celo važna. Tesnejše zbližanje med Jugoslavijo in Grčijo je skoro toliko kot nemogoče, dokler vlada v Atenah kralj Konstantin s svojo kliko, to so oni faktorji, ki so krivi, da je Grška tako sramotno pustila Srbijo na cedilu jeseni l. 1915. Dolgotrajna vojna za posest Smirne je ugled Konstantinov močno zmanjšala; ako se zadeva konča z grškim porazom, bo to za kraljevo pozicijo prehud udarec. Saj so porazi na bojiščih najsigurnejši pripomočki revolucije. Ista množica, ki je izrekla Venizelosu nezaupnico, bi se mogla sedaj obrniti zoper sedanje vlastodržce na Grškem.

Da bi tak izid nam ne bil v kvar, je jasno. Sicer se po vseh slabih izkušnjah na Grke ne moremo več zanesti, ali vendar nam ne more biti vseeno, kake struje so na vladi v Atenah.

Litavske težave

Istočasno ko se vrše razgovori glede skupnega nastopa Male antante in Poljske, se na drugem koncu srednje Evrope pripravljajo konference, ki naj zbližajo baltiške države med seboj in s Poljsko. Kakor pri nas ne smemo preoptimistično presojati diplomatskih uvodov, ki se pričenjajo te dni, prav takoje treba tudi na severu odstraniti še mnogo ovir, ki so na poti uspešnemu zbliževanju.

Največja nasprotstva obstojalo doslej med Poljsko in Litvo. Litva ima vsekakor najmanj ugoden položaj: najmanj sreče v svoji dosedanji samostojnosti.

Litva ima povsem drugačno lego nego na primer Latiška. Estonska ali Finska. Vse te države imajo opraviti le z Rusijo kot velikim in močnim sosedom, dočim jim vsem tem enako hrbet ščiti morje. Medsebojnih teritorialnih sporov ne more biti mnogo, ker ne žive pomešano, marveč so narodne meje dovolj očitne.

Nasprotno pa leži Litva v enem ozemlju, kjer se stikajo Rusija, Poljska in Nemčija. Po riškem miru se je sicer Poljska razširila tudi na vzhodno mejo Litve tja gor do Dvine, tako da sega kakor klin med Rusijo in Litvo, toda tudi v tem slučaju mora kovenska vlada računati z možnostjo ruske restavracije in jej posvečati primerno pozornost.

Razmerje Litve s Poljsko je ves čas od osvoboditve obeh držav skrajno napeto; glavno sporno zadevo predstavlja vprašanje posesti Vilne in njene široke okolice. Znano je, da Litva volitve v vilenski deželni zbor ni priznala in vsled tega tudi njegovih zaključkov glede združenja s Poljsko noče akceptirati. Da se ta spor ne bo zaključil njej v korist, je precej gotovo.

Litva meji na zapadu na Nemčijo. Sicer se z njo ni nahajala ravno v slabem razmerju, toda ima pa v zvezi z njo še eno zelo važno odprto vprašanje. To je vprašanje posesti Njemenskega okrožja. Kakor znano, se je morala Nemčija odreči desnemu bregu reke Njemna v vzhodni Prusiji. Ta distrikt pa je ostal do danes brez državnega gospodarja, ker še vedno ni določeno, ali bo litavski, ali ostane zase po vzgledu Gdanskega. Morda se tudi tu izvrši nekak plebiscit. Po nemškem štetju je v deželici polovica Nemcev, polovica Litavcev, na obeh straneh so se začeli živahno gibati s pripravljanjem na eventualno občno glasovanje. Posest Njemenskega okrožja pa bi bila za Litvo posebno važna, ker sicer nima dohoda do morja, kajti zapadna pristanišča so pripadla Latiški. Pristanišče ob ustju reke Njemen bi bilo tem prikladnejše za Litvo, ker je reka plovna.

Predno se ta sporna vprašanja ne rešijo, bo ostalo še vedno obilo političnega trenja ob Baltiku.

Velike in male skrbi

Naš Beograd

Ko so po prevratu naši ljudje prihajali v Beograd, so se zgledovali nad novo prestolico. Vihali so nosove, zmrdovali se in se vračali nazaj za polovico ošabnejši nego so že bili preje. Oni so bili navajeni Dunaja in visoko civiliziranih nemških mest ter njih sijaja. Beograd, ki je bil poklican, da prevzame vlogo državne prestolice, pa ni imel ničesar na sebi, kar bi imponiralo. Ministrstva niso bila opremljena mnogo ali pa nič bolje nego vzemimo okrajna glavarstva po naši deželi, dvor na primer je bil kakor ena izmed drugih zgradb, nič izrednega, kakor so dvori starih habsburških cesarjev, v katerih so bila nagromadena bogastva dolgih stoletij. Beograd ni imel svoje Kärntnerice in Ringa in vsega onega, kar imponira našemu zemljanu in brez česar si on državne prestolice niti predstavljati ni mogel.

Pa še ta Beograd, ki je bil torej le več ali manj skromna prestolica dežele in je nosil v svoji zunanjosti vse značilnosti svoje dotedanje preteklosti, je bil še ves v vojnih ranah. Bil je prestal strašno bombardiranje, saj se je nahajal v prvi bojni vrsti Srbije — in prestal tudi brezobzirno in brezvestno vojno plenjenje. Bil je tedaj razdejan in oropan, kar je njegovo zunanjost še prav občutno poslabšalo.

Danes pa si Beograd hitro pomaga iz stare obleke. Nobeno naše mesto ni v preteklem letu postavilo toliko novih zgradb ko Beograd in prav tako je za letos projektiranih sila mnogo novih stavb. Razvija se novo mesto, prestolica, ki bo tudi po svoji vnanjosti vredna svoje naloge, ki bo mogla tudi — imponirati.

Na hitro rast Beograda smemo sklepati ne le s tega, ker je postal glavno mesto dvanajstmiljonske države, marveč tudi ker ima trgovsko in prometno izredno srečno izbrano lego. Dozdaj sta bili na Donavi dve veliki miljonski mesti, Dunaj in Budimpešta, obe stolici večjih držav. Obema se je s katastrofo poraza zgodilo enako; ostali sta le stolici večkratno zmanjšane države. Zato je gotovo, da ju čaka nazadovanje, morda celo prav hitro; popolnoma izven dvoma je, da starega sijaja v novih razmerah ne bosta mogli ohraniti. Kakor sta se ob Donavi razvili dve novi močnejši državi, Češkoslovaška in Jugoslavija, prav tako je začelo na Donavi nastajati dvoje novih trgovsko-prometnih središč, na severu Bratislava, na jugu Beograd. Prva postaja najvažnejša izvozna točka Češkoslovaške, katere gospodarski razvoj je navezan na Donavo kot prvo prometno črto. Naš Beograd leži sredi najplodovitejšega predela države, na križišču najvažnejših železnic, to je one iz srednje Evrope (Dunaj, Praga, Nemčija) ob Moravi na Solun in Carigrad, in druge iz zapada preko Trsta, Ljubljane, Zagreba ob Savi in dalje ob Donavi mimo Bukarešte na Odeso; zadnji oddelek slednje se mora seveda sedaj na novo zgraditi v direktni črti. Dalje se nahaja Beograd v križišču vodnih cest po Donavi, Savi, Dravi, Tisi in morda ne bo treba predolgo čakati, da bomo mogli k njim šteti tudi Moravo. Vse to pa še okolnosti, ki Beograd še mnogo bolj usposobljajo za prvovrstno središče nego Dunaj ali Pešto.

Pripombe k reformni debati

Najslabši argument, ki ga navajajo zagovorniki latinščine v debati glede odprave klasičnih jezikov na srednjih šolah, je pač oni glede dosedanjih uspehov humanistične gimnazije. Njeni zagovorniki trdijo, da se je njena življenska upravičenost izkazala že s tem, da nam je vzgojila toliko generacij, toliko vodilnih mož v vseh panogah kulturnega življenja. Kajti vsi naši pisatelji in pesniki ter učenjaki so izšli iz humanističnih gimnazij, ergo morajo biti dobre.

Z istim argumentom bi mogli po tej metodi Nemci svoj čas onemogočiti sloveniziranje srednjih šol. Prav tako bi morali zagovorniki klasičnih jezikov vztrajati na tem, da ostane naša ljubljanska univerza — nemška, oziroma da še nadalje hodimo na nemške visoke šole, zakaj vsi naši prvi možje so se izšolali na njih.

Edina izjema, ki moti to idilično dokazovanje, je Ivan Cankar, ki je k nesreči absolviral ljubljansko realko. To bi kazalo, da najboljše pisatelje vzgaja — realistični pouk, ne humanistični. Ali, Bog je usmiljen, zgodilo se je, da je rajnki Cankar ob neki priliki rekel, kako mu je žal, da ni — hodil v šolo na gimnaziji. Rešeni smo; posrečil se je dokaz, da more imenitne može vzgajati le latinsko-grška gimnazija.

Pripomnimo, — če je dovoljeno ostati še nekoliko pri tem znamenitem dokazovanju, — da se je Cankar kljub svoji zgoraj navedeni izjavi šolal na ljubljanski realki, in da se zato, če je pozneje obžaloval, da ga niso učili profesorji na humanistični gimnaziji, še vedno ne more prištevati k humanističnim sadovom, marveč da ostane argument za realistično šolanje.

Seveda to ne more biti res. Sličnega argumentiranja ne bo mogoče eksploatirati ne pro ne contra. Modri možje so se pač vedno in povsod šolali na takih šolah, kakršne so bile na razpolago, ali nemške, ali humanistične ali realistične. Nemške in humanistične srednje šole so se že «obnesle», ker drugačnih kratkomalo imeli nismo, realistične se še bodo, ko izidejo iz njih prvi gojenci. Kdo pa je hodil preje na ljubljansko realko — o mariborski in celovški sploh ne govoriti ne moremo, saj za Slovence nista prihajali v poštev. Koliko je bilo kmetskih fantov, ki so zašli na realko?

Pri tem še eno. Da veljajo kmetski sinovi za mnogo boljše dijake nego mestni, je dovolj znano. Kljub temu, pa je tudi to naziranje le deloma opravičeno. Kajti s kmetov pridejo v srednje šole le redki izvoljenci, samo oni odbranci, o katerih so se bili v ljudski šoli prepričali, da so

„DRAGICA“

Francoski roman spisal G. M. de Bièvre.

V onem trenutku pa sem bila pijana svojih uspehov: dva gospoda sta mi priznala ljubezen na čisto pravilen način, dve krasni partiji. Za katerega se odločim? — Za vojvodo Calbo. Šedaj sem doživela ono romantiko, o kateri sem sanjala: na dvor bom prišla kot mlada gospa imetnika, imela bom soproga, ki je pred kraljem pokrit. V duhu sim videla dvorjane, ki se globoko klanjajo pred vojvodinjo Dragico.

Kar vrtelo se mi je v glavi.

Ali sem bila neprevidna in sem nepremišljeno ravnala? Mislila sem, da sem bila pametna, v resnici pa bi skoro uničila lastno srečo in srečo onih, ki so mi bili ljubi in dragi.

Peto poglavje.

Lepega popoldneva sem hodila med grmički gloga in divjih rož ob potočku le Vivet, ki teče po cvetočih travnikih, polnih zlatic in kalužnic. Ostalo družbo bi morala dobiti pri Goutte-Vertu, jezeru, polnem žab, skritem v hrastovem gozdičku. Ta kraj sem imela zelo rada, ljubila sem njegovo romantiko kadar sem bila otožna (to sem namreč včasih) in rada sem tam sanjala. Domišljala sem si namreč, da me žabice poznajo in da se te zelene živalice jako dobro počutijo v moji družbi. Zgodilo se je celo, da sem šla k njim po svet. Klepetala sem z njimi kot z ljudmi in zelo dobro so me razumele — zato, ker sem si odgovore na vprašanja, ki sem jih stavila žabicam, vedno sama sestavljala in to seveda po navadi tako kot je bilo meni všeč.

Klavdija nas je namreč povabila, naj gremo žabe lovit, mene, Lipa, Marie-Fleur in vojvodo. Odzvala sem se povabilu in sklenila, da bom z žabicami lepo ravnala. Po lovu smo bili povabljeni v La Glaudée. Imela sem seboj vso lovsko opravo, toda sklenila sem, da ne bom lovila.

Bila sem dobre volje; bilo je toplo in na sinjem nebu so se pasli ljubki beli oblački. Imela sem bluzo iz rožaste svile, belo krilce in bele čeveljčke. Polna sem bila ljubezni do življenja, zdravja in mladosti, najraje bi se vrgla v travo in se valjala po njej. Do teh misli sem prišla ravno v trenutku, ko sem pred seboj zagledala Lipa in Klavdijo, ki sta šla pred mano na drugi strani potočka. Hotela sem ju zašalo prestrašiti. Tu pa opazim, kako koketna nimfa — tako so imenovali Klavdijo — že zonet poučuje ubogega Lipa v galantnosti.. Morala bi iti čez ozko brv. Lip ji je hotel pomagati in ji je ponudil roko. Klavdija ga je prijela za roko, z drugo pa dvignila krilce in rekla:

«Lip, le nikar tako ne glejte tja v stran zdaj, ko imate priliko, da vidite moje noge.»

In zares so se videle njene lepe okrogle noge, njih rožasto meso je žarelo skozi prozorne svilene nogavice.

«Krilo se mi je zapletlo v trnje!» Obstala je in Lip je mirno snemal raz trnje njeno batistasto spodnje krilce. Pa ravno ko se je pripravljala, da bi Lipa objela, se ji je odpela zaponka in njen izrezan čeveljček je padel v travo.

«Pomagajte mi! Oblecite mi ga vendar!» je hitela in mu molila nožico.

Lip se je mučil in mučil, da bi zaponko zapel, pa vse zaman.

«Kako ste nerodni! Lip, nehajte, saj me samo žgačkate!» je vpila vešča.

Lip se je znova pričel mučiti, končno ga je pa ujezilo njeno obnašanje, vstal je in vrgel čevelj v potok.

«Oho! Prijateljček Lip!» je kričala. «Ali je to plačilo za moj poduk v galantnosti? Ali je to obnašanje finega moža?»

Lipa je postalo sram in potegnil je čeveljček iz vode. Ker je bil moker, ga Klavdija ni mogla obuti. Hodila je tedaj v sami nogavici in se naslanjala na Lipa. Jaz sem šla tiho za njima. Naenkrat je začela stokati, da jo bode in ubogi Lip jo je končno vzel na roke in jo nosil. Položila je glavo na njegovo ramo in lase je imela nazpuščene, da so padali na Lipov vrat.

Zašepetala je: «Ne čutite, kako mi bije srce?»

«Ne, prav ničesar ne čutim.»

«Toda jaz vem, da mi izvanredno bije.»

«Prav res nič ne čutim.»

«Morda zato, ker imam tako okrogle prsi; zanje se je skrilo srce.»

«Zato torej pravijo, da so nekatere ženske brez srca. Tako globoko ga skrijejo, da sploh ni več sledu o njem.»

Smejala se je na ves glas.

«O, Lip, končno ste se torej malo otajali! Saj je bil že zadnji čas; bala sem se že za vas in dvomila o vaših zmožnostih. Mislila sem, da se ne boste nič naučili.»

Lip je bil razburjen in se je tresel po vsem telesu (opazila sem to). Posadil jo je na hrastov štor (bolje bi storil, če bi jo vrgel v vodo kot poprej čevelj). Ogledaval je, če se ni na nogi kje ranila. Res se je opraskala in skozi raztrgano nogovico je pritekla iz nožice mala kapljica krvi.

Lip je pokleknil in skesano poljubil nožico krasotice.

Ah, ko bi stala jaz poleg njega! Tako klofuto bi mu zasolila! Kar roka me je srbela! Ne mogla bi se premagati, čeprav bi pozneje obžalovala.

«Jako dobro,» je hitela veselo Klavdija. «Lip napreduje! Ta učenec mi bo delal še čast!»

Na tem mestu je ležala čez potok debela vrba. En sam skok in bila sem pri njih.

«Jaz sem! Le nič strahu!»

«Čemu? Midva vendar nimava nobenega vzroka, da bi se vstrašila, kajne, Lip?» se je zasmejala Klavdija.

«Prav nič, čemu neki? Ravno nasprotno!»

Kljubovalno se je vzravnal ne se namrdnil kakor kak smešni Don Juan. V roki pa je držal ponosno čeveljček kot kako trofejo. Ostro sem ga pogledala, da bi ga osramotila, da bi zardel. Kaj še! Bil je ves blažen, kot da je storil kako junaštvo. Hotela sem ga pošteno

izredno nadarjeni. Mestni stariši pa pošljejo v srednjo šolo vse svoje sinove, naj so nadarjeni ali ne. Napravite enkrat statistiko, pa boste videli, kako je razmerje. Ako bi mestni otroci študirali v istem odstotnem razmerju ko kmetski, tedaj bi se bržkone izkazalo, da med njimi ni prav nič manj nadarjenih, ko med drugimi.

Na to opozarjamo, ker bi se moglo v bodoče dogajati, da bi humanistička gimnazija — v kolikor še ostane — imela pretežno kmetske dijake — radi semenišča — in bi se hoteli dobri napredki šteti v zaslugo humanistični izobrazbi sami na sebi.

Kriza

Viktor Auburtin objavlja v «Berliner Tageblattu» šaljivo razmišljanje o zabavljačih:

«Prijazni trgovec javi v trgovini svojim odjemalcem, da je surovo maslo ceneje. Odjemalci slišijo to vest in na obrazih se jim pozna, da so v zadregi.

Isti dan se raznese po mestu, da pada tudi cena jajc.

Kadar prihajajo take vesti, pričakuješ, da si bodo ljudje na cesti od veselja padali drug drugemu okrog vratu, kakor je v predboljševiški Rusiji bila navada na Veliko noč, ko so se poljubljali drug drugega in si želeli: Hristos voskrese! Toda nobenega takšnega prizora ne vidiš pri nas. Nikdo se ne veseli, nikdo ne zakliče drugemu vesele vesti. Nasprotno, ljudje gledajo čmerno in zdi se, kakor da jim nekaj manjka.

I seveda jim manjka. Namreč snov za zabavljanje, kakršnega so vajeni že nekaj let. Bože mili, o čem pa naj se razgovarjamo, če ne o tem, da je teletina že zopet podražena! Pet let smo se menili le o tem!

Težka doba ima vendar le nekaj dobrega. Daje nam snovi za razgovarjanja. Če sem srečal bedaka na cesti in je hotel govoriti z menoj o višjih stvareh — bedaki se hočejo vedno razgovarjati o višjih stvareh —, pa sem ga vprašal: «Kaj pravite k temu? Brivec je že zopet podražil za deset mark!» In takoj je ugriznil, zaplavala sva v resen in zanimiv ter zelo ogorčen razgovor, ki pa ni bil nikakor obvezen.

No, sedaj postaja marsikaj polagoma bolje in človek bi mislil, da se bomo menili pač o tem, da vendarle postaja bolje. Toda to zopet ne gre, kajti človeška narava je že takšna, da noče biti srečna.

Pač, vsakdo se še spominja na dobo pred vojno. Takrat je veljalo jajce deset pfenigov. Za tisoč mark si lahko udobno potoval v Napoli. Ali smo takrat korakali po ulicah elastičnega koraka in vriskali? Na primer: «Hej, kako veselo je življenje!» Kaj še! Pritoževali smo se zaradi neznosne draginje. Časopisje tiste dobe je tudi polno takšnih pritožb.

To je prokletstvo, ki smo ga podedovali od naše matere Eve. O raju ne vemo nič, dokler smo v njem, in le takrat nam je dobro, če imamo kaj, da se pritožujemo.

Še-le ko bomo v nebesih — nadejam se, da nebesa meni in mojim cenjenim bralcem ne uidejo — še-le takrat bomo večno hvalili in prepevali alelujo. Bojim se pa, da se bodo nekateri tudi tam gori shajali po raznih kotih in delali svoje opombe...»

Tako Viktor Auburtin. Ko sem prečital te vrstice, sem se spomnil, da so tudi v Ljubljani jajca padla v ceni od 10 na 4 krone in lira od 18 na 13, pa vendar...

In sem sklenil, da naj «Jutro» ponatisne Auburtina.

Auburtin je Nemec, in piše za nemške razmere. Zato upamo, da tu pri nas ne bo zamere.

Kvečjemu, da bo kdo zabavljal nad «Jutrom». Zato pa smo tu!

Socialna politika

Delavska mladina

V nekem socialističnem listu — ne pri nas, ampak v Nemčiji — čitamo zanimiva izvajanja o duševnem stanju delavske mladine. S samim političnim agitatorstvom se pri tej mladini ne dajo doseči nikakršni uspehi, pravi dotični list. Komunisti, ki so hoteli napraviti iz vsakega mladega delavca gorečega komunista in iz vsake mlade delavke vneto sodružico, so vzgojili le prav majhno številce mladih komunistov, velika množica pa se sploh ne briga za izobraževalno delo, pa tudi ne za zgolj politične manifestacije in napore. Pač pa je uspelo organizaciji za igro in izobrazbo, da reši vsaj neki čeprav manjši, del množic in jih iztrga duševnemu lenarjenju.

V listu čitamo dalje: «Če opazujemo današnji tip delavske mladeži v Nemčiji, spoznamo, da prinaša štirinajst do osemnajstletna mladina, ki pride najbolj v poštev, znaten telesni in duševni manjko. Na duhu in telesu delavske mladine vidimo strašne posledice večletne svetovne morije, nezadostne prehrane, povsem nedostatne šolske vzgoje in znatnih duševnih muk. Telesna mladina nima več dovoljne moči, prožnosti, vztrajnosti. Duševno bi se pa celo dalo govoriti o «primitivnih ljudeh...» Za duševno delo mladine sedaj ne moreš lahko pridobiti, gotovo pa mnogo težje, ko v dobi pred vojno. Bistveno omejeno je stremljenje mladine, da bi zbirala spoznanja ali se uče seznanila s kompleksi mišljenja. Pač pa se opaža nagnenje po takozvanih «napetih doživljajih». Kino in šund uprav «idealno» podpirata to razpoloženje, dobra knjiga ali gledališka predstava pa v današnji delavski mladini ne vzbujata zanimanja. Zato je razumljivo, zakaj se današnji mladi proletarijat tako malo zanima za resne cilje mladinskega gibanja...»

Tako nemški avtor. Ko se ob njem spomnimo domovine, se prestrašeni zavemo, koliko, koliko smo zamudili. Tudi mi, ... pa če nam gospod Deržič še enkrat prav zagrizeno ponatisne to priznanje, tudi mi...

Ne bomo se tolažili, da so drugi še slabši. Morda se le posreči organizirati še letos, še pred veliko nočjo vsaj ponižno serijo predavanj?

Koncentracija zaščite delavstva

Razvajeni smo, da danes govorimo samo o socialni zaščiti delavstva. Niti na druge nesamostojno pridobitne delovne sloje veliko ne pomišljamo. Jedro cele naše socialne politike tvori manuelni delavec.

Gotovo je popolnoma upravičeno, da se dosedaj izkoriščanemu in v velikih ozirih resnično brezpravnemu delavskemu razredu z raznimi socialnimi odredbami zaščiti tako življenje, iz katerega more vzkliti njegov kulturni in gospodarski razmah. To je v splošno korist naši narodni kulturi in gospodarskemu razvoju. V socialni politiki pa je treba velike previdnosti, da ta socialna politika ne postane nesocialna in da ne rodi nehotenih, škodljivih posledic. Socialna politika ima težko nalogo izjednačiti socialne krivice, socialno in gospodarsko slabim zajamčiti sigauren obstoj in miren razvoj.

Danes se dozdeva, da socialna politika na eni strani ustvarja pravico in enim slojem zagotavlja sigurnejše zmožnosti, bojevati uspešno življenjski boj, na drugi strani pa škoduje drugim slojem. Posebna nevarnost preti obrtniškemu stanu. Nočem spominjati na težak gospodarski položaj, v katerega je obrtništvo vklenila splošna povojna kriza in ki mu podvezuje vsak zdrav razmah, omejujem se v kratkem samo na nevarnost, ki izvira za obrt in industrijo iz nebroj zakonitih določil o varstvu in zaščiti delavstva.

Ta konstatacija nikakor ne vsebuje trditve, da so ta določila neupravičena. Potrebna so do skrajnosti. Toda stremljenje, ta določila energično izvajati in nestrpno in nezadovoljno delavstvo z energičnimi ukrepi pomiriti, ta način udejstvovanja ustvarja za obrtniški stan in tudi za industrijo mnoge nevarnosti.

Primitivno upravno načelo je, da naj bo za eno in isto stvar pristojna in odgovorna ena in ista upravna oblast. To zahteva enotnost uprave, to preprečuje kompetenčne konflikte. Pa kaj vidimo? Za delavsko varstvo so pristojne v velikem kar štiri oblasti: obrtna oblast, policijska oblast, inspekcija rada in nezgodne zavarovalnice. Vsaka teh oblasti je «pristojna» oblast, da ščiti zakonita določila o varstvu in zaščiti delavcev. Kako taka raztrganost kompetentnih oblasti škoduje delavcem samim, je jasno. Koliko bolj bi bili interesi delavstva varovani, ako bi za delavsko varstvo nosila odgovornost ena sama upravna oblast. Iz gozda predpisov, naredb, odredb, nejasnosti bi delavec in delodajalec prišla na eno pot, kjer bi jima ne bi bilo težko najti pravo smer.

V tem oziru je enotna kodifikacija vseh predpisov o varstvu in zaščiti delavcev nujno potrebna, potrebno pa je tudi, da je za izvrševanje vseh mogočih predpisov odgovorna ena sama oblast. Ta edina oblast bi morala biti ona oblast, ki nosi vse škodljive posledice kršenja teh predpisov, in ta oblast je nosilec socialnega zavarovanja. Nosilec socialnega zavarovanja, ki je po novem zakonu v osiguranju radnika za vse panoge socialnega zavarovanja okrožni, oziroma središnji urad za osiguranje radnika, je na strogem izvajanju vseh varstvenih predpisov najbolj interesiran.

Taka enotnost bi bila v veliko korist delavcem in delodajalcem. Ta enotnost je gotovo vredna, da se zanjo poklicani činitelji potrudijo.

VAŽNA SOCIALNA KNJIGA.

Dr. Josip Goršič: Socialna zaščita dece in mladine. (Zbirka političnih, gospodarskih in socialnih spisov, IX. zv.) Založila Tiskovna zadruga v Ljubljani 1922. 126 str. Cena 10 Din, po pošti 75 p več. — Skrb družbe in države za sirote in nezakonske otroke je postala po vojni silno važna, ker je število takih otrok zelo narastlo. Samo Slovenija jih šteje okoli 76.000. Zato je zelo hvalevredno, da je pisatelj zbral vse tozadevne podatke, povedal, kaj smo do sedaj že pri nas za mladoletne in sirote storili, ter kako je skrb za nepreskrbljeno mladino urejena v drugih državah. Zanimiva so zlasti poglavja o zaščiti mater in dojencev, dece v predšolski in šolski dobi ter moralno zanemarjene mladine. Spis je neobhodno potreben za učitelje, sodnike in duhovnike, ki se največ bavijo z mladinsko oskrbo. Knjiga, ki je spisana zelo pregledno, poučno, pa zanimivo, bo izpolnila veliko vrzel v našem socialnem slovstvu. Izdala jo je Tiskovna zadruga v Ljubljani.

POLOŽAJ VISOKOŠOLSKEGA NARAŠČAJA V PARIZU.

Draginja v Parizu je najbolj občutna v dijaških krogih. Vseučiliščnik si le s težavo omišlja knjige, plačuje vpisnine, hranarino in stanarino. Zato jih mnogo stopa kot pomožna sila k notarjem in advokatom, v ministrske pisarne, kot pazniki v srednješolske zavode; nekateri poučujejo v imovitih družinah, še več pa jih je zaposlenih z igranjem, popevanjem, pisateljevanjem, drugi pa živé z modistkami in tipkaricami. Seveda takemu dijaku, ki pride iz pisarne, iz orkestra, ne diši več knjiga. Zato po navadi ostanejo pri začasnem poklicu, celo kot sprevodniki avtobusov! Pred vojno je bilo na univerzi 17.000 dijakov, lani pa 11.200.

D.

Kulturni pregled

Novi zvezek „Umetnosti“

«Umjetnost», almanah za slikarstvo, grafiku i skulpturu. V. zvezek. S petim zvezkom stopa «Umetnost» v svoj četrti letnik, kar imamo zahvaliti požrtvovalnosti čeških in jugoslovenskih sotrudnikov, ki so omogočili krasni reviji napredek in nadaljnji razvoj.

Kakor je začelo češko slikarsko društvo «Manes» brez denarnih sredstev izdajati svoj umetniški list «Volne Smery», ki so danes poleg «Dila» prva umetniška revija v Češkoslovaški, tako je začel tudi kolegij jugoslovenskih grafikov izdajati revijo «Umetnost», ki se je povzdignila danes že na prav dostojno višino. Peta številka je posvečena velikemu hrvatskemu slikarju Vlahu Bukovcu, čigar «Črnogorka» je bila leta 1878. sprejeta v pariški «Salon des beaux arts». «Umetnost» prinaša tudi studijo o Bukovcu izpod peresa drja. Ise Kršnjavija. Milenko Gjurić je napisal študijo o čeških slikarjih, ki bo gotovo dobrodošla, ker češko umetnost tako malo poznamo. Dalje vsebuje «Umetnost» Strahiničev članek «Sa izložbe Bukovca v Pragu», «Pregled umjetničkih izložba u Českoj i Jugoslaviji», «Umjetni obrt», v umetniški prilogi pa prinaša enajst Bukovčevih slik in štiri reprodukcije čeških umetnikov.

«Umjetnost» se dobiva pri «Upravi Umjetnosti», Zagreb, Mažuranićev trg 13 pa tudi v nekaterih naših knjigarnah v Ljubljani.

Šesti zvezek bo prinesel reprodukcije slovenskih umotvorov in opozarjamo nanj že danes.

Odkritja ruskih učenjakov v boljševiški dobi

Maksim Gorki se tačas baš nahaja v pljučnem sanatoriju Sv. Blaža v Schwarzwaldu v Nemčiji. Obenem z zdravljenjem pa namerava tudi izročiti več rokopisov ruskih učenjakov v založbo. V Petrogradu je nekak «Odbor za izboljšanje položaja učenjakov in pisateljev» s sedežem v prejšnji palači velikega kneza Vladimira. Načelnik mu je prof. Pinkevič, rektor petrograjske univerze. Odbor zalaga ruske učenjake in pisatelje z obleko in živili, pa jih tudi podpira v znanstvenem delu. Gorki pa je ustanovil v Berlinu rusko založništvo, čigar redakcija in vodstvo se nahajata v Rusiji, toda dela se tiskajo in izdajajo v Berlinu. Vkljub rdečemu terorju in ogromnemu pomanjkanju živil ruski učenjaki v zadnjih letih niso opustili znanstvenega dela.

Cela vrsta znatnih in dragocenih znanstvenih del se bo objavila v tej založbi. Zdravnik dr. Manuhin, ki je bil svoječasno odlikovan s Pasteurjevo premijo, učenec Mečnikova, je našel bacil, ki povzroča špansko bolezen, razen tega pa se mu je posrečil dodaten izum k Steinachovi teoriji sekrecije potom lastnih eksperimentov. Od Manuhinovega izuma si obetajo izredno pomoč pri zdravljenju pljučnih bolezni potom röntgenovega obžarjanja vranice. Njegova metoda borbe proti pljučnim boleznim je torej indirektna.

Sedaj se Monahin nahaja že zopet v Parizu, kjer deluje na Pasteurjevem institutu. — Slavni fizik Hvolzon, čigar dela so tudi znatno napredovala v zadnjih letih, je pred kratkem prispel iz Petrograda v Berlin, da stopi osebno v stik z Einsteinom.

Naše narodne pesmi

(H koncertu «Ljubljanskega Zvona» dne 13. t. m.)

Potnik vzame palico v roke in pot pod noge in gre ogledovat tuje kraje, tuje življenje. Truden je, pa sede kje na obronku gore, odkoder je lep razgled po dolini, ali leže malo v senco pod samotno drevo sredi polja ali kraj vasi in če se že nagiba dan k večeru, stopi v vaško gostilno, da povečerja in poprosi prenočišča.

In ko sedi tako sam sredi tuje krajine daleč od domačih ljudi in premišljuje o preživetem in videnem, pa mu naenkrat zagostoli na uho brezskrbna pesem pastirčka, ali mu seže globoko v srce otožno petje žanjic, ali ga razvname življenja kipeči spev ciganov kraj vasi, ali pa mu razvedri lice svobodna popevka vinskih bratcev v obcestni krčmi.

In več se ne čuti tako osamljenega, ker pesem ga je podružila, pobratila s pevcem in zdi se mu, da prihaja ta pesem iz njegovega grla in da so vse te besede njegove lastne besede...

Ni je stvari, ki bi tako čisto, tako jasno pričala o duševnem in materijalnem življenju posameznega dela naroda, kakor je ravno narodna pesem. V nji je zapopadeno vse, kar je kdaj vznemirjalo, valovalo dušo narodnega pevca in našlo potem odmev v sorodnih srcih njegove okolice. In naj se je bila zapeta prvič pred petdesetimi, pred petsto, pred tisoč leti, je vendar živela in cvela toliko časa, dokler jo je dotični narod razumeval iz svojega lastnega bodisi političnega, bodisi družabnega življenja. Spreminjale so se življenske razmere, spreminjala se je tudi pesem, ali je pa počasi umirala in nazadnje utihnila za vselej, ako je ni prej zapisala kaka skrbna roka in jo tako ohranila potomstvu.

Slovanski narod je znan kot največji ljubitelj petja na svetu in v njem zavzemamo mi Jugoslovani častno mesto. Tudi skrb za ohranitev narodne pesmi se je pri nas zgodaj razvila. Pri nas je začel zbirati narodne pesmi Poljak Korytko pri Srbih Vuk Štefan Karadžić, katerima je sledila potem cela vrsta drugih zbirateljev. Zdaj imamo Srbi, Hrvati in Slovenci že krasne zbirke teh pesmi, s katerimi se lahko ponašamo pred celim svetom.

Žal samo je, da se z besedilom ni obenem zapisal vselej tudi napev pesmi. Šele v zadnjem času hočejo naši skladatelji to kolikor mogoče popraviti in rešiti, kar se še da. Tako je na primer naš Adamič lani potoval po Jugoslaviji in zapisal celo kopo krasnih napevov.

Jutri, v pondeljek 13. marca, priredi pevsko društvo *«Ljubljanski Zvon»* v ljubljanskem Unionu pod vodstvom neumornega Preloveca koncert jugoslovanskih narodnih pesmi. Pelo se bo 32 izbranih pesmi iz vseh delov naše krasne domovine od makedonskih mej pa tja do tužne Koroške, od murskih in donavskih polj do črnogorskih gor, do beneške ravani in Jadranskega morja.

Kdor ima smisel za lepo petje, kdor hoče slišati iz pesmi veselje in tugo našega naroda ter spoznati njega dušo, kdor ljubi naš veliki narod, naj ne zamudi tega koncerta!

Petruška.

•

Koncert «Ljubljanskega Zvona» nam bo nudil, kakor je razvidno iz reprezentitivnega sporeda, ki črpa iz neprecenljivih zakladov naše narodne in umetno harmonizirane narodne pesmi, velik užitek. Naše občinstvo se mora definitivno oprostiti predsodka, da se splača pogledati in poslušati samo ono, kar pride z grmečimi reklamnimi trobentami od Nemcev ali Francozov. Če bi imeli Nemci, Francozi ali kdorkoli že take narodne pesmi, kakor jih imamo mi, bi jih bili raznesli že po vsem svetu.

Na sporedu ponedeljkovega koncerta so Dobronićeve, Adamičeve, Žgončeve, Prelovčeve, Brajšove in Devove priredbe narodnih pesmi v moških zborih, za mešani zbor slovita Hubadova prireditev koroške «Je dro uštno», Mokranjčev pestrobarvni, nepozabni «Kozar», ki so ga peli nedavno v Ljubljani «Kolaši», dalje zopet Adamičeve, Žgončeve, Devove in Pirnatove priredbe, deloma nove.

Ga. Thierryjeva bo pela tri pesmi s spremljevanjem klavirja, med njimi Kon-

---

ušteti, češ da se je obnašal jako nekusno; tu pa pride ostala družba. Pred njimi se nisem hotela pričkati, da bi ne rekli, da sem prepirljiva. Klavdija je celo storijo pripovedovala družbi: kako ji je smuknil čeveljček iz noge in ji padel v vodo, kako si je nogo ranila in da bi brez Lipa nikdar ne prišla na domenjeni kraj.

Calbo ji je hitel obvezovati nožico z jako modnim žepnim robcem, ki je imel na enem oglu grofovsko krono; mimo smo šli dalje, toda Klavdijo je nosil odslej Calbo. Ta ženska je znala pač vsak položaj zase izrabiti.

Dospeli smo v Goutle-Verte. Vrbe so rasle krog in krog ribnika in se žalostne ogledovale v njem. Ob bregu so žarele v šopih perunike, bolj proti sredini pa sam nežni beli lokvanj in na njegovih širokih plavajočih listih so sedele žabe; oči so imele napol odprte kakor da bi dremale.

Klavdijo so posadili v travo in jo sam pustili vso nejevoljno. Marie-Fleur je ostala pri njej in ji nabrala cvetlice, mi drugi pa smo se razšli po mostvirju. Nazadnje naj bi prišla vrsta na ribnik Goutte-Verte — kar pa sem hotela zabraniti.

Calbo in Lip sta šla naprej in se veselila vsake nesrečne žabe, ki sta jo ujela. Jaz nisem lovila, sem raje hodila po travi. Franc je stopal s povešeno glavo kraj mene. Naenkrat se je vzravnal: «Če bi vaši teti povedal, da vas ljubim — ali bi zavrnili mojo ponudbo?»

Da poročim Franca — to ni bil romantični dogodek mojih sanj. Prizadevala sem si, da bi mu to kolikor mogoče lepo povedala.

«Poglejte, Franc, naravnost vam povem: zelo rada vas imam, toda mislim, da midva nisva vstvarjena, da bi hodila roko v roki skozi življenje. Jaz bi vas ne osrečila. Jaz sem vsa muhasta, nestalna, ne dovolj umirjena. Včasih sem razumna kot kak odrasel človek, včasih otročja kot kaka punčka.»

Čisto prav sem se naslikala. Seveda ne trpela bi, če bi kdo drug tako govoril o meni.

«Torej me zavračate? — Ravno napake, ki ste jih našteli, me tako vlečejo k vam.»

«Nekaj časa bi bile zanimive, toda ne za celo življenje. — Vi potrebujete nežne, ljubeznjive, mirne ženske kot je na primer Marie-Fleur.»

Dalje prihodnjič.)

O violinah

Violino imenujejo kraljico instrumentov. V resnici je nekaj drugega in več kakor samo kraljica med instrumenti. Violina stoji izven primere s podobnimi produkti človeške roke; ni iznajdba, katere mehanizem je zavisen od vsakokratnega stanja tehnike, ni instrument, čigar izdelava in izpopolnitev bi zavisela od katerihkoli tehničnih pridobitev. Violina je z eno besedo nekaj gotovega, enkratnega, kar se ne da in ne more več dalje stopnjevati ali izpopolnjevati. Čudno toda resnično je to, da se najvišje umetniške zmožnosti razodenejo na objektu, ki je po svojem namenu samo sredstvo umetnosti.

Sama na sebi je violina glasbilo, izrazno sredstvo. Poleg samo umetnoobrtnega namena ima pa tudi še čisto poseben, individualen pomen, je samostojna umetnina, je estetično popolna pojava oblikovanega hotenja v slikanju z zvoki. Ker je violina kot organično popolno razodetje produktivne oblikujoče sile popolnoma nedostopna vsemu razumnospekulativnemu in eksperimentalnemu, so si ljudje izmislili o njej celo vrsto legend in pripovedk. Vse, kar nam je pri pojmu «violina» nepojmljivega, naj bi tako postalo razumljivo na nadnaraven način. Racionalizmu človeškega duha je nasprotno, da bi smatral, da je umetnina nastala iz napetosti ustvarjajoče potence. Vera v genij je vedno nekaj neprikladnega in to tembolj, čimbolj so vidne in opazne sledi manuelnega dela in rokodelstva. Da skrivnost Shakespeareja, Rembrandta, Beethovena ni nič drugega kakor samo skrivnost genialne osebnosti, to vsekakor še priznavajo. Pri Amatiju, Guarneriju, Stradivariju in Stainerju pa taka razlaga nič ne pomaga. Tukaj si pomagajo ljudje s pripovedkami, da si morejo raztolmačiti skrivnost nastanka izvanrednega čudesa — violine.

Vsekakor pa moramo priznati, da ima «skrivnostna» teorija tolmačenja izdelovanja gosli nekaj vzrokov za svojo popularnost. Izdelava gosli sama na sebi je rokodelsko delo, ki se da priučiti. Spretne roke so dobile v roke klasične modele violin in so jih ponaredile do zadnje podrobnosti, kljub temu pa je ostala stara violina še vedno stara in nova se žnjo ni mogla primerjati. Temu je najti prispodob tudi v upodabljajoči umetnosti, kar se pa da razlagati brez raznih skrivnostnih hipotez. Toda upodabljajoča umetnost šteje več period, dočim ima umetnost izdelovanja gosli eno samo veliko klasično dobo: sedemnajsto stoletje ter par decenijev osemnajstega. To lahko rečemo, ne da bi hoteli zapostavljati dela poznejših mojstrov in ne da bi verjeli v apriorno nedosežnost staroitalijanske violine. Danes imamo veliko novejših izdelkov, ki so boljši od mnogih starih in bedasto bi bilo podcenjevati moderne gosli v korist starih. Na drugi strani pa tudi ni nikjer več na svetu modela gosli, ki bi se smel po svoji lepoti, harmoniji forme in plemenitosti ter izravnanosti tonskega materiala meriti s Stradivarijevimi izdelki, in zgodovina izdelavanja gosli ne pozna nobenega genialnejšega mojstra, kakor so bili nekateri mojstri koncem sedemnajstega in začetkom osemnajstega stoletja.

Ljudje pravijo, da so tedanji mojstri vedeli za skrivnost, katere poznejši niso več vedeli. Pravijo tudi, da so tedaj izdelovali violine iz lesa, katerega pozneje ni bilo več mogoče dobiti. Dalje govore tudi o nekakšnem fizikalično-akustičnem načinu uglašanja, potem katerega se da doseči gotovo sorazmerje med toni s pomočjo različne kombinacije lesa. Dalje mislijo ljudje, da je vzrok dobri kakovosti staroitalijanskih violin posebne vrste lak. Ta tolmačenja pa so vsaj v toliko diskutabilna, ker iščejo vzroka v materialu. Še bolj v zmoti so tisti, ki iščejo tega vzroka v starosti instrumenta, zakaj dokazano je, da je zob časa bolj škodoval starim instrumentom kakor koristil. Najbolj bedasta izmed vsega tega pa je izjava nekega hamburškega prodajalca violin, ki je rekel, da je spiritističnim potom od Stradivarija izvedel za njegovo skrivnost...

Medtem pa tudi vsi mogoči poizkusi uglašanja in lesnih kombinacij ter lakiranja niso dovedli do določnih rezultatov, ki bi se bili mogli meriti s Stradivarijevimi izdelki. Stradivarijeve skrivnosti do danes še niso odkrili. Seveda so morale eksistirati v starih delavnicah gotove tradicije, katere pa absolutno niso mogle biti merodajne, saj bi bili sicer Stradivarijevi sinovi delali najmanj tako dobre violine kakor oče, o čemur pa je dokazano, da ni bilo tako. Prava in edina skrivnost je tukaj samo skrivnost osebnosti. Opravičeno je tu samo vprašanje, kako je mogoče, da so živeli vsi talenti te vrste v istem stoletju. Če računamo od Gašperja Bertolottija (1542—1609) in Da Sola k prvemu mojstru današnje oblike violine, Nikoli Amatiju (1596—1684), najgenialnejšemu njegovemu nasledniku, in učencu Antoniu Stradivariju (1645—1737), Giuseppeju Gaurneriju del Gesu (1687—1742) in nemškemu sodobniku Jakobu Stainerju (1621—1683), tedaj moramo reči, da obsega teh

jovićevo tako polno narodne duše «Aman djevojko», ki jo je že enkrat pela v «Unionu».

G. Kovač bo zapel dva Lhotkova in en Adamičev solospev s klavirjem.

Program je pester in ne bo utrudil, ker ima vsaka pesem svoje posebno muzikalično zrno v sebi.

Bolgarski slikarji so te dni kolektivno razstavili v dunajskem «Künstlerhausu». Razstavili bodo tudi v Berlinu.

Stoletnica rojstva Feuilleta se je praznovala v Franciji dne 5. t. m. Feuillet je najbolj sladek romancier vseh časov in narodov in hrvatski esejist Matoš je po pravici nadel njegovemu idealizmu ime limonadni stil. Feuillet je smatral, da je pravi Francoz samo tisti, ki se vozi vsako jutro v Bois de Boulogne in ima ložo v operi, vsi drugi pa sploh niso ljudje, o katerih bi se splačalo pisati.

Iz življenja in sveta

DAN IN NOČ NA PLOŠČI LEDA.

Mučen nočni doživljaj dekleta. — V lahki obleki na ledu sredi Donave. — Onesveščena.

Ta doživljaj ni iz Amerike, ampak iz Jugoslavije. Osemnajstletna deklica Jelena Prelićeva, modistka iz Novega Sada, je doživela nočno prigodo, kakor najbrže še nobena druga modistka. Prelićeva se je pred kratkim vrnila na svoj dom v Slankamnu ob Donavi, da se odpočije in pozneje nastopi v Beogradu svojo novo službo. V dneh, ko je bil mraz najhujši, je dekle nekega večera šla z doma na Donavo po vodo. V Slankamnu — kakor v mnogh drugih krajih bivše Madžarske — nimajo niti vodnjakov, ampak zajemajo vodo kar iz Donave. Za zdravje to sicer ni najboljše, toda kaj hočemo!

Dekle je torej odšlo na Donavo po vode in nosila dva čebra. Na Donavi so bile v led vsekane luknje, skozi ktere je prebivalstvo s čebri zajemalo vodo. Prelićeva je svoja dva čebra na ta način napolnila in se hotela z leda vrniti domov, ta hip pa zapazi z grozo, da se je ogromna plošča, na kteri stoji, odločila od obale in da polagoma plava s strujo! Dekle je pričelo klicati na pomoč, toda plošča se je vedno bolj oddaljevala od obale proti sredini širne Donave. Bilo je v mraku okrog 4. ure popoldne, 29. februarja t. l., torej že pod noč, in nikdo ni čul dekletovega klicanja na pomoč.

Slankamen je zaostal za samotnim ledenim splavom in počasi so se mimo njega gibali enolični griči donavskega obrežja. Vse belo, pusto, prazno, nikjer naselbine. Ledeni splav plava potem mimo vasi Surdjak. Dekle od daleč opazi lučke, zopet kliče na pomoč, toda zopet zaman. Sicer sliši neke glasove, — menda so v Surdjaku gnali živino napajat. — toda oni ne slišijo nje ali ne verujejo, da je ta čas kdo na vodi sredi Donave. Prelićeva klekne, potem utrujena počepne na svoji ledeni plošči, polagoma vsa obupana zapade v neko stanje, pol nezavestno, pol dremavico.

Tako nezavestno jo je ledena plošča nosila vso noč in ves prihodnji dan. Očividno se je plošča kje vlovila med druge plošče in se tako zakasnila, sicer bi bila priplavala do Zemuna že do jutra. Tako pa so v Zemunu še le okrog 4. ure popoldne zapazili, da leži na eni izmed mnogih ledenih plošč nekaj, kakor človeško truplo. Čoln odrine in za pol ure se vrne z onesveščenim dekletom, ki ne kaže življenja. V zemunski bolnici pa zdravniki konstatirajo, da srce še utriplje, in z raznimi sredstvi zopet obude življenje. Proti večeru se dekle zave, toda ne razume, kje je, in ko se spomni, da je bila na ledeni plošči sredi Donave, misli, da je že umrla in da je sedaj že «na onem svetu». V tem smislu ali nesmislu tudi nekaj časa govori, dokler ji docela ne vrnejo zdrave zavesti. Sedaj je tudi povedala ves svoj doživljaj.

Doma so jo že objokavali. Brzojavno obveščeni oče je prihitel po dekleta v Zemun in jo odvedel na dom, kjer je ležala še štirinajst dni, vsled živčnega pretresa. Zdravniki pa se čudijo življenski moči dekleta, ki se ni niti prehladila, dasi je bila celih 24 ur v dokaj lahki domači obleki na ledeni plošči sredi vode, v ledenem vetru...

Tudi v Jugoslaviji so takšni doživljaji mogoči, ne le v Rusiji ali Ameriki...

KAKO NADZORUJEJO TOČNOST EINSTEINOVE TEORIJE.

Znanstvena ekspedicija in solnčni mrk.

Britanska ekspedicija za proučevanje solnčnega mrka se je te dni odpravila na takozvani Božični otok v Indijskem oceanu, da prouči točnost Einsteinove teorije tekom 3½ do 4 minute trajajočega solnčnega mrka, ki nastopi v septembru. Na otoku samem pa je treba seveda še marsikaj pripraviti. Vodja podjetja je g. Spencer Jones od observatorija v Greenwichu. Učenjak je dal pred svojim odhodom nekatera pojasnila o nalogah te ekspedicije. Opomnil je povpraševalce na eno izmed trditev Einsteinove teorije, da se namreč svetlobni žarek, ki šine mimo materije, da odstraniti od svoje poti. Širina te odstranitve pa je tako drobna, da je edino telo, na katerem se da ta materija dokazati, naše solnce, ki je 330.000 krat večje od zemlje. Zvezdin svetlobni žarek, ki šine mimo solnca v njegovi bližini, se odstrani od svoje poti, in mi opazimo to odstranjenje, ko se nam na videz zdi, da je dotična zvezda naenkrat menjala svojo postojanko napram solncu.

Toda solnčna svetloba je tako intenzivna, da se zvezda ne da fotografirati v polni solnčni luči. To je mogoče le, kadar solnce mrkne, ko se luna postavi med solnce in zemljo. Opazovanja pri solnčnem mrku l. 1919. so že potrdila Einsteinove trditve, le da niso bila še dovolj eksaktna, da bi odpravila vsak dvom. «Prihodnji solnčni mrk», izjavlja g. Spencer Jones, «za ta namen ni tako ugoden, kakor oni iz leta 1919., ker bodo zvezde v solnčni bližini svetile letos mnogo bolj medlo in bo njih fotografiranje težavnejše. Ker pa uporabljamo letos tudi že izkustva, ki smo jih nabrali v Braziliji, in ker imamo še izboljšane in večje instrumente upamo, da bomo letos vendar le imeli kaj več uspeha. To je tembolj želeti, ker sedaj dolgo vrsto let ne bo več tako ugodnega solnčnega mrka, kakor bo letošnji 21. septembra. Vendar treba opozoriti, da je efekt, ki ga moramo izmeriti, sila droban. Zato bodo važna le najtočnejša opazovanja z najtanjšimi metodami. Premenba položaja ozvezdij se bo dognala s primerjavo fotografij, posnetih med solnčnim mrkom, z drugimi fotografijami, posnetimi tri ali štiri mesece poprej ponoči na istem mestu. Slike ozvezdij v solnčni bližini na fotografijah, posnetih med solnčnim mrkom, bodo za eno dvatisočinko palca (angl. cola) divergirale od svojega naravnega mesta. Z izmerjenjem tako drobnega delca pa stoji in pade cela Einsteinova teorija. Toda metode moderne astronomije zmorejo tudi to nalogo. Bolj opasna je druga težava. Na Božičnem otoku je dnevna temperatura 90 Fahrenheita, ponočna pa najmanj 70°. Pri takšni toploti se fotografski posnetki na ploščah težje razvijajo, in treba je največje previdnosti, da se želatinski film ne omehča, kar bi popolnoma uničilo vrednost fotografij.»

*

Maks Reinhardt v Peterburgu. Peterburški gledališki list «Žizu Iskustva» poroča, da se pogaja uprava peterburškega gledališča «Tragedija» z Maksom Reinhardtom za režijsko gostovanje Reinhardta v Peterburgu.

Gospodarska vprašanja

NAŠ IZVOZ V LETU 1921.

Predvčerajšnjim smo prinesli po podatkih generalne direkcije carin pregled lanskoletnega izvoza po vrednosti in po udeležbi raznih držav na našem izvozu.

Vrednost celokupnega izvoza je znašala 2..460,737.562 dinarjev. Iz pregleda je razvidno, da je bilo lani glavno izvozno blago živina sploh in meso. Vrednost izvoženih konj, žrebet, goved, svinj, drobnice, perutnine in mesa je znašala skupno 804,9 milijona dinarjev, t. j. 32,7 odstotkov celokupnega izvoza. Za živino pridejo žitarice, moka, zdrob in makaroni v skupni vrednosti 667,5 milijona dinarjev, t. j. 27,1 odstotka. Izvoz lesa in lesnih izdelkov je znašal komaj 188 milijonov dinarjev, t. j. 7,6 odstotka. Izvoz jajc je znašal 146,7 milijona dinarjev, to je 5,9 odstotka, in izvoz suhih češpelj 144,2 milijona dinarjev, t. j. 5,8 odstotka od celokupnega izvoza. To so naši glavni izvozni predmeti, ki obetajo tudi v bodoče najživahnejši izvoz.

Izvoz v letu 1921. je narastel napram letu 1919. in 1920. po količini in vrednosti. Leta 1919. smo izvozili 263.847 ton in 144.246 komadov, leta 1920. 910.298 ton in 253.354 komadov, a leta 1921. 1,510.650 ton in 830.104 komade. Po vrednosti smo izvozili leta 1919. za 686,845.000, leta 1920. za 1..320,606.000, a leta 1921. za 2..460,737.562 dinarjev.

Porast uvoza po vrednosti v švicarskih frankih znaša v letu 1921. proti letu 1920. okoli 9.5 odstotka, po količini pri tonah okoli 40 odstotkov, a pri komadih okoli 227 odstotkov, po vrednosti v dinarjih okoli 83 odstotkov.

Od leta 1920. do 1921. je po vrednosti narastel izvoz koruze od 11,40 % na 13,25 %, mesa od 8,11 % na 10,94 %, goved od 0,29 % na 9,57 %, svinj od 2,03 % na 8,50 %, jajc od 2.28 % na 5,96 %, konj od 0,24 % na 2,56 %, hmelja od 0,22 % na 0.52 %. Istočasno je padel izvoz lesa od 24,46% na 8,05%, pšenice od 8,46 % na 6,14 %, moke od 7,31 odstotka na 5,15 %. Da je izvoz lesa padel, je kriv slab promet — in gotovo tudi visoke cene, oziroma nizko stanje avstrijske krone, kar je povzročilo uspešno konkurenco avstrijskega lesa našemu. Na zunanjem lesnem trgu pa nam je lani uspešno konkurirala poleg Avstrije tudi Češkoslovaška. Istotako so gotovo krive nazadovanja izvoza pšenice in moke poleg slabejše letine tudi visoke cene.

Po državah je znašal leta 1920. izvoz v Avstrijo vrednost 42,67 % od celokupnega izvoza, leta 1921. 35.86 %, v Italijo 26,98 % in 23,43 %, v Nemčijo 7,52 % in 16.15 %, v Švico 3.68 % in 6,87 %, v Grčijo 4,57 % in 5,19 %, v Češkoslovaško 5,12 % in 4,10 %, v Francijo 3,13 odstotka in 1,66 %, v Madžarsko 2.14 % in 1.21 %, na Reko — in 1,50 % itd. Po tem je torej padel naš izvoz v Avstrijo, Italijo (radi slabega izvoza lesa in zabrane živine), v Češkoslovaško, Francosko in Madžarsko, dočim se je v Nemčijo in v Švico znatno povečal. Naš izvoz je narastel tudi v Grčijo.

Faktična vrednost našega izvoza je seveda mnogo večja nego nam jo izkazuje generalna direkcija carin, kajti vrednost izvoženega blaga je označena v tej statistiki po domačih cenah in ne po cenah, po katerih se je na zunanjih trgih blago v resnici prodajalo. Poleg tega seveda ni tu všteta vrednost iztihotapljenega blaga, ki je brezdvomno velika, ker žalibog tihotapstvo bujno cvete kroginkrog naše države. Če bi se resnična vrednost vsega iz države v tujino prodanega blaga mogla dognati, bi naša trgovinska bilanca izkazovala mnogo manjšo pasivnost.

GOSPODARSKO RAVNOTEŽJE.

Vojna je narode pokvarila. Ni ljubezni do dela, ne čuta dolžnosti in poštenosti. Vse hoče obogateti brez dela. Premalo jih je, ki mislijo na resno produktivno delo. Ali brez tega dela pridobljeni milijoni so kakor mehurji iz milne vode in se bodo sami od sebe razpršili, ako bo ostalo tako, kakor je danes. To vidimo in čutimo z vsakim dnevom jasnejše. Z vsakim dnevom smo revnejši, vrednost našega denarja se ne more prav popraviti.

Prirodni zakon ravnotežja velja ravnotako za narodno gospodarstvo, kakor velja za vse pojave v mogočni naravi. Lovilci papirnatega bogastva niso in ne bodo prevrgli tega naravnega zakona o ravnotežju, uspelo jim je le, da so povzročili v narodnem gospodarstvu nered in njegovo posledico: splošno draginjo. Današnje gospodarstvo je le premikanje dobrin. Produkcija se ne veča, pač pa raste konzum. Nemogoče je, da bi imeli vsi dovolj kruha, če se premalo orje in seje, nemogoče je, da bi bili vsi obuti in oblečeni, če ni obleke in obutve.

Pri nas v Jugoslaviji se premalo misli na potrebe ravnotežja v gospodarstvu. Napravili smo nepripravljeni preveliki korak iz sužnosti v svobodo, in sedaj razumemo svobodo tako, da vsi politiziramo in kritiziramo, se cepimo, ne samo strankarsko, temveč cepimo tudi dlako. Politični hujskači vzbujajo od vojne porojene slabe instinkte, samo da bi si pridobili lahkoverni narod in razširili svojo moč. Z vsem mogočim hujskajo. Nekateri spravljajo v nevarnost vero, drugi pravijo, da bi ne bilo treba ne davkov ne vojakov, tretji hujskajo kmete, naj ne pošiljajo otrok v šolo, češ da je to v škodo kmetu, zopet drugi hujska delavca, češ da z delom podpira kapitalizem, naj tedaj ne dela, nego zahteva le visoke mezde.

Ni čuda, če delavec-trpin rad posluša take evangeliste in čestokrat res le za malenkost štrajka. Mnogo jih je tudi, ki trdijo, da je naša državna oblika zanič, da moramo imeti avtonomijo, republiko in ne vem kaj še vse, kjer ne bo treba tako delati, pa bomo vseeno imeli jesti in piti dovolj in bomo živeli kot Izraelci v puščavi.

S hujskanjem ne bomo odpravili nereda v našem gospodarstvu, ne bede, ampak samo z delom. Sami smo krivi, če se nam godi slabo. Saj smo tudi sami potrpežljivo, celo navdušeno, podpirali zločinsko delo Habsburgovcev in ubijali ter stradali za nje, uničevali to, kar si je ustvaril človeški um in roka tekom stoletij. Sami smo krivi, če nimamo denarja, kakor ga nima mnogo drugih narodov. Kar imenujemo danes denar, je le papir. Nam treba zvenkečega denarja iz zlata in srebra, ne pa zadolžnic države ali banke.

Ali zlati in srebrni denar moremo dobiti le za proizvode produktivnega dela, ne pa za vikanje na kapitalizem. Seveda nas na drugi strani samo delo brez dobre gospodarske in trgovinske politike ne bo rešilo. Mi lahko delamo do onemoglosti, lahko proizvajamo mnogo čez svojo potrebo, pa ne bomo imeli koristi, če se ne bomo znali z dobro gospodarsko politiko obraniti pred izkoriščanjem po drugih.

Tudi pri nas morajo voditi gospodarsko in trgovinsko politiko strokovnjaki. V Nemčiji so pozvali na to odgovorno mesto trgovca in fabrikanta Rathenaua. Ne sme odločati strankarska pripadnost ali naslov, odločati mora sposobnost.

Fr. Zelenik.

= **Knjiga trgovinskega ministrstva o stanju naše industrije.** Ministrstvo trgovine in industrije bo izdalo v kratkem strokovno knjigo o stanju naše industrije in o njenih perspektivah.

= **Prodaja škarlnega materiala odpadkov in zabojev** se vrši v tobačni tovarni v Ljubljani dne 18. aprila ob 11. uri dopoldne dražbenim potom. Predmetni oglas je na vpogled v trg. zbornici.

= **Razdelitev skupin na ljubljanskem velikem sejmu** bo sledeča: 1.) Strojna industrija. 2.) Izdelki iz železa in jekla. 3.) Ostali kovinski izdelki. 4.) Poljedelski stroji. 5.) Avtomobili, dvokolesa. 6.) Elektrotehnika in razsvetljava. 7.) Kozmetika, farmacevtični in kirurgični izdelki. 8.) Papirna industrija, grafika, kartonaža in pisarniške potrebščine. 9.) Pohištvo in stanovanjska oprema. 10.) Ostala lesna trgovina. 11.) Usnje in konfekcija usnja. 12.) Tekstilna industrija, tekstilna konfekcija, perilo. 13.) Klobuki, slamniki, vezenine. 14. Lončena roba, majolika, fayence. 15.) Galanterija, bižuterija, draguljarstvo, fina mehanika. 16.) Kemična industrija. 17.) Industrija živil. 18.) Poljedelstvo. 19.) Stavbarstvo.

= **Rok za prijave kot razstavljalec na ljubljanskem velikem sejmu** traja do 15. aprila. Prijavnice se pošiljajo na urad «Ljubljanskega velikega sejma».

= **Vpisi v zadružni register.** Vpisali sta se sledeči zadrugi: Prva notranjska izvozna in uvozna gospodarska zadruga v Cerknici, r. z. z o. z.; Kmetijsko društvo v Mirni peči, r. z. z o. z. Izbrisale so se nastopne firme: Tiskarna «Sava» v Kranju; Centralna nakupovalna in prodajalna zadruga za obrtnike v Sloveniji, r. z. z o. z; Skladiščna zadruga za nabavo in vnovčevanje r. z. z o. z. v Šujici; Živinorejska zadruga za občini Zminec in Škofja Loka r. z. z o. p. v Škofji Loki.

= **Vpisi v trgovinski register.** Vpisale so se naslednje firme: Dravogradska rafinerija mineralnega olja G. Goll sen. v Dravskem brodu pri Tolstem vrhu; Marija Hrast in drug, trgovina z mešanim blagom in deželnimi pridelki v Ivančni gorici, podružnica v Spodnji Šiški; D. Čeferin & Co., trgovina z lesom in deželnimi pridelki na debelo v Ljubljani; «Merkur», trgovsko-industrijska d. d. v Ljubljani; Zorman in Korbar, trgovina z vinom, Ljubljana-Spodnja Šiška; «Lukul», d. z o. z. za izdelovanje in trgovanje hranilnih snovi v Zgornji Šiški. Izbrisale so se nastopne firme: F. Dolinars Nachfolger, Wäscheerzeugung, Celje; Oto Schwarzl & Comp., Apotheke zur Mariahilf, Celje; Janko Šoster, trgovina z mešanim blagom in z deželnimi pridelki na debelo, Celje; Franz Majcen, trgovina z mešanim blagom, Dol pri Hrastniku; «Balkan», trgovska, špedicijska in komisijska d d. v Trstu, podružnica v Mariboru; Vinska kletarstva Vilko Hoppe specialna trgovina z vinom v steklenicah Maribor; Franc Jonke, sen., mlin in žaga Oplotnica; Franc Skaza, Kunstmühle und Holzgeschäft, Velenje.

= **Carinski dohodki od 1. januarja** do 21. februarja 1922 znašajo 122,253.918 dinarjev.

= **Dobava soli.** Uprava državnih monopolov v Beogradu razpisuje na dan 20. aprila ob 11. uri dopoldne v pisarni upravnika državnih monopolov v Beogradu ofertalno licitacijo glede dobave 25 tisoč ton kamene soli. Predmetni oglas je v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani na vpogled.

= **Dobava ovsa.** Komanda dravske divizijske oblasti v Ljubljani naznanja, da se sklene dne 23. t. m. ob 10. uri dopoldne v intendanturi komande dravske divizijske oblasti v Ljubljani pismena neposredna pogodba glede dobave 10 vagonov ovsa. Predmetni oglas je v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani, pogoji pa pri divizijski intendanturi v Ljubljani na vpogled.

= **Italijani povpraševajo po dinarju.** Iz zasedenega ozemlja nam poročajo, da je tamkaj te dni veliko povpraševanje po dinarjih. V Trstu in Gorici je bilo te dni izmenjanih lir v jugoslovanske krone za vsote, kot še nikdar poprej. V borznih in bančnih krogih so trdno prepričani, da se kurz dinarja v najkrajšem času izdatno izboljša. Novi pravilnik o prometu z valutami in devizami je povzročil to nepričakovano povpraševanje po dinarju.

150 let približno vse, kar se da povedati o zgodovini razvoja violine, ki se je izpopolnjevala roko v roki z glasbo.

Zgodovina vseh instrumentov, tudi čisto mehaničnih, ni nikaka zgodovina slučajnih iznajdb. Renesančna glasba se je nagibala h kantabilni monodiji, katero je imel instrument spremljati. — Predpogoj za nastanek violine je moral biti dan v trenotku, ko se je morala srednjeveška polifona umetnost a capella umakniti pozneje nastalim težnjam po homonofoniji. Boj med tema dvema stiloma pa seveda ni bil takoj odločen. In rezultat tudi ne povsod enoten. Medtem ko je v Italiji homofoni, instrumentalni individualni stil zmagal, je dosegla polifona umetnost v Nemcu Bachu še en višek. In Bach je pisal tudi za violino skladbe v skoro polifonem stilu, dočim je violina po svoji naravi instrument za monofoni stil. Tiste čase torej se je v Italiji povsem razvila violinska virtuoziteta in violina je postala tamkaj prvoboriteljica za melodično-homofono muzikalno občutje. In tedaj se je razvila violina v to, kar je danes, in Stradivarijeva skrivnost tiči v skrivnosti ustvarjajočega duha dotične dobe.

Smatrati moramo torej postanek in izpopolnitev violine za postulat tistega ustvarjajočega hotenja, ki je dajalo smer celokupni muzikalični menjavi stilov do XVIII. stoletja. Zato je jasno, zakaj so ravno poznejše dobe nekako zaostale na tem polju. Pozneje ni več popolnoma zadostovala glasbenim potrebam novejših časov, zakaj instrumentalna fantazija, ki ni bila več vezana na linearno umetnost kontrapunktičnega reda, je stremela po harmoničnem in kolorističnem obogačenju izraznih sredstev. Zavladala sta godalni in pihalni orkester in klavir. In violini se je nudila le še ena sama možnost nadaljnjega razvoja, zapustiti solistično individualnost, razvoj k zvočni mnogoličnosti. Temu stremljenju odgovarjajo dela poznejših izdelovalcev violin, odgovarjajo tudi izvajajoči talenti. Zadnji veliki virtuoz na violino, Paganini, je umrl komaj sto let po smrti Guarnerija, čigar najboljši izdelek mu je pripomogel do slave. Spohr, Joachim, Viextemps, Ernst in Isaye ne spadajo več v dobo čiste violinske virtuoznosti. Zakaj njihova umetnost ni več samostojna violinska Paganinijeva monodija, ampak temelji na razmerju do orkestra, kakor se je tudi razvila današnja violinska literatura v simfonični smeri in s tem nekako prenehala biti samostojna.

Popotna skica

Ko sem se minuli pondeljek peljal z jutranjim vlakom v Ljubljano, sem naletel na kupé, ki je bil poln samih mladih fantov-delavcev. Bili so v živahnem pogovoru. Menili so se, kaj je daja nedelja dobrega temu, kaj onemu, kako je bilo lepo in prijetno in kako je hitro minilo. Vmes se je nenadoma oglasil mlad fant, ki je bil mršav in zopern.

— To ni vse skupaj nič. Jaz sem zaključil teden, da je res vredno besede!

— Jaz že vem. Toliko lahko rečem, da se vam vsem skupaj kaj takega še sanjalo ni nikoli.

— Povej!

— No, pa bom. Ko sem šel v soboto zvečer proti kolodvoru, da bi se odpeljal domov, me nenadoma ustavi na cesti mlado dekle.

«Dober večer, gospod!»

Mislil sem, da me hoče dražiti in se nisem ozrl, a dekle je ponovilo pozdrav.

— Ste se zmotili, gospodična. Gotovo ste me zamenjali s kom.

«Ne, ne! Lepo bi vas prosila —»

— Kaj pa?

«Ali bi me mogli vzeti v službo?»

— Jaz? Ljuba moja, saj pravim, da ste se zmotili. Jaz sem zidar.

«Vem, saj vidim. Tudi pri zidarskih delih rabijo ženske, ali ne?»

— Včasih že, toda jaz vas ne morem najeti. Saj sem navaden delavec in nimam nič besede pri tej reči.

— Komaj sem izrekel, sem zaslišal, da že sopiha moj vlak. No, adijo, sem si dejal, zdaj bom nazadnje še brez postelje. Deklina pa je le silila vame.

«Mogoče bi hoteli reči kje dobro besedo zame? Saj veste, kako se mu godi, če pride tuj človek k tujim ljudem. In pri nas je tako hudo —»

— Ali jaz sem vam vendar tudi tuj!

«Že — ali pa tudi ne! Šla sem že mnogokrat tam mimo, kjer delate, in sem vas videla, kako ste z vsemi prijazni, pa sem sklenila, da vas zaprosim pomoči.»

— Začela je jokati.

«Pri nas je tako hudo. Mama je na smrt bolna, očeta je vzela voina.»

— V solzah se mi je zazdela čudno lepa. Zlodja, sem pomislil, temu dekletu bo res treba kako pomagati. Samo, kako?

«Zdaj ste mogoče celo zamudili vlak?»

— Seveda sem ga. Kako pa veste, da sem se hotel odpeljati?

«Čemu naj bi sicer hodili proti kolodvoru?»

— Moral sem se nasmejati in deklina mi je bila zdaj še bolj všeč. Skoro nevede sem jo brž malo pobožal po licu, a ona se je odmaknila in je skrila obraz. Tudi to mi je bilo po volji.

«Če bi hoteli, bi lahko za silo prebili to noč pri nas. Jaz moram itak čuti pri mami, vam bi pa že postlala kje. Bilo bi mi hudo. če bi morala misliti, da sem vam povzročila kake izdatke, ko sem vas s svojo nadložnostjo zadržala, da se niste mogli odpeljati.»

— Ta dekletova topla skrb me je presunila in trdno sem sklenil, da vso noč ne zatisnem očesa, če pojdem z njo, ampak bom stražil bolno mater, da se dekle sirota enkrat pošteno spočije. Čeprav mi je bila njena ponudba prav dobrodošla, sem se izprva vsaj z besedo branil, ker sem se bal, da je ne bi razžalil. Naposled sem privolil. Šla sva po vsem mestu in daleč venkaj v predmestje, kjer so ulice mrtve in temne, da je človeka kar strah. Pred majhno hišico, sva naposled obstala.

«Tukaj, prosim! Kar skozi vrt.»

— V temi sem se opotekal in ona, vajena pota, me je prijela za roko. Kako to dobro dene, taka mehka roka! Zavidal sem mater, ki je deležna dan zadnem.

— Šla sva po vrtu in nato po vijugastih stopnicah v podstrešje. Res, peljala me je v kuhinjo in je prižgala luč. Potem je stopila v sobo in se je hitro vrnila.

«Mati spé, jim je menda odleglo.»

— Nato sva posedela v razgovoru. Prinesla je pijače, žganja, takega, hmm! Se na misel mi ni prišlo spanje, tako je bilo prijetno Izvedel sem, da je dekletu ime Anica in še marsikaj. Saj sem poizvedoval do jutra. Tudi bolna mati je ozdravela se pred polnočjo in je od časa do časa prišla k nama. Vedela je mnogo povedati, same vesele zgodbe, da je hotela človeku kar kri iz žil. Pili smo ga, da se je kresalo, in Anica je več ko desetkrat povedala materi, kako pretkano me je vjela in zvabila k sebi.

«Takega cucka še nisem imela nikoli in nisem prav vedela, kako se naj bi ga bila lotila. Pa je vzel vse, sol in med, kar sem mu dala, hi, hi, hi.»

— Tako vam je znala praviti, da sem se moral smejati. Ona je mislila, da je vjela mene, jaz pa seve, da sem vjel njo. Kje bi si bil jaz sicer upal misliti na takega dekleta! — Nazadnje mi je obrnila vse žepe, ali kaj tisti ficki! Taka je bila. Sicer je pa dovolj za vas otroke.

Tovariši so poslušali njegovo zgodbo in so se smejali.

— Si pustil ves teden tam?

— Ves. Komaj za vožnjo sem odnesel. In prav nič ne vem, kako sem prišel proč. Včeraj zjutraj sem se pač zbudil na kolodvoru.

— To je pa nekaj, kaj?

Vlak je obstal in delavci so med smehom izstopili.

JOSIP SUCHY:

Dogodljaji krištofovega Pepčka

Črtice izza mladih dni.

I. O Meksikanarjih.

Najbrže so takrat tudi v mojem rodnem mestu že zaznali za potek nemško-francoske vojske. Pa kako ne, saj so se zanimali tudi za prekucijo v Mehiki in v našem mestu je bilo takrat precejšnjo število «Meksikanarjev», to je onih od solnca zagorelih, mračnih, črnobradih mož, ki so bili svojčas oprode meksikanskega cesarja Maksimilijana. Še danes jih zrem pred seboj. Mati me je pri vsaki priliki opozorila nanje. «Vidiš, Pepček,» je rekla, «to so tisti možje, ki so šli daleč tja preko velike luže. Le oglej si jih, ali vidiš, kake škornje imajo, to so ‚meksikanarce' (namreč škornje).» In res so prišli v modo. Prej je naš kmet nosil one dolge, iz enega kosa izdelane škornje, ki so segali preko kolen in bili še zgoraj «zarobljeni», to se pravi, dali so se razviti, da so segali prav gori do konca noge. Sedaj pa, odkar so prišli Meksikanarji nazaj, so jih polagoma začeli nadomeščati s takimi škornji, ki so bili okoli meč nabrani v gube kakor harmonika. Odvzad za peto so imeli nekako ostrogo. Rekli so, da je ta ostroga radi tega, da se škornji lažje sezujejo. O tem jaz takrat seveda nisem dosti razmišljal.

Ko sem zopet enkrat lovil pse na glavnem trgu rodnega mesta, me zaloti ravno v trenutku, ko sem psa držal za rep, kosmata roka (vsaj tako se mi je zdelo, ker je bila tako črna). Ko sem prišel k «zavesti», sem zrl v lice — Meksikanarju. Sprva sem se prestrašil, potem pa se mi je že prst zmaknil med usta (znak, da sem bil v zadregi) in končno sem korajžno pogledal možu v oči.

Pa, da opišem, kakšen sem bil. Namreč star sem bil jedva tri leta: pravili so mi stara mati, da sem kljub svoji debelušasti formi, oziroma nabreklemu trebuhu in debeli zadnici znal strašno hitro teči. Prav rad sem ji verjel, ker sem se privadil hitremu tekanju zbog večno preteče nevarnosti sosednih sovrstnikov in psov. Psi so me pa radi tega tako nadlegovali, ker sem (takrat je bilo to v modi) nosil obleko, to se pravi hlače in telovnik iz enega kosa, ki je imela pa to neprilično slabo stran, da se je odpirala zadaj na hrbtu. Odzadaj je skozi vedno odprti spodnji del telovnika, v smeri, kjer so se začenjale hlače, drzno silila na svetlo — srajčica. In le-ta kos platna je bil večni «spodtikajoči kamen» za vse mestne psage. Ta kos srajčice je imel za mene sicer neprilično, za onega pa, ki me je hotel doteči, jako prilično stran, to namreč, da sem, čim je okrutna roka usode zgrabila za srajčnik, telebnil z debelim trebuhom na tla. Včasih je potem po odprtini pela tudi šiba. Takrat so bili «štaberli» v navadi, to je neke vrste španska trstika. Pri Podrekarju na trgu so jih prodajali po dva solda komad. Le-te štacune smo se vsi paglavci bali. In po vsej pravici. Pri nas je bila namreč navada, da so umeli kazen poostriti s tem, da smo morali sami hoditi po mučeniško palico v štacuno. Izza tistega časa je prišlo tudi v običaj «tlakovanje» zadnjega, oh tako občutljivega dela telesa. Pri nas smo imeli deklo Micko, ki nas je «pamže» strašno rada imela. Vsikdar (in to je seveda Micka že vnaprej vedela, ko se nam v naši zakrknjeni kosmati vesti še sanjalo ni), če nam je pretila nevarnost «batinanja», nam je s svojo milosrčno roko (Bog ji daj večni mir in pokoj) podtaknila skozi dotično odprtino podlago, obstoječo iz «flanele». Ni čuda, da so se potem mati vedno jezili, češ, glej ga no, še ne zmeni se. Pa kako bi se zmenil, ko so se udarci odbijali od podlage, kakor bob od stene. Ta «furtel», kakor smo ga pozneje nazivali, mi je kaj dobro služil v šolskih letih. Mojstrsko sem se ga znal posluževati.

Toda, da pridem zopet k Meksikanarju. Bil je to neki Ožba (najbrže spačeno ime Osvald), velikan, kateremu sem segal komaj do meč. «Pepček», je rekel, pojd' z menoj, povedal ti bom kako lepo storijo.» Pa sva šla tja v njegovo delavnico (bil je mizar). Posadil me je na skobeljnik, mi dal v roko kos kruha ter si prižgal pipo. «Alo, fant, je rekel, sedaj pa poslušaj. Bil je nekoč lep mož! velik gospod, cesar itd.» In pripovedoval mi je o drami v Kveretaru. Tega moža sem zelo vzljubil. Vsak dan sem poletel k Meksikanarju in neštetokrat mi je moral ponoviti, kako so streljali nanj in kako je padel. Pri Meksikanarju sem se izučil tudi mizarstva, v kolikor sem jaz to doumil. Mati mi je morala kupiti žago.

Meksikanarji so izumrli in ž njimi vsa tista poezija patriarhaličnih časov v provincijalnem mestu. Takrat so bile hiše še numerirane s številkami od 1 do recimo 400. Si morate misliti, da smo si vsi paglavci šteli v čast, najti takoj hišo, ki je nosila recimo številko 99. Še pismonoša nas je vedno izpraševal: «Ti, Pepček, kje pa je pri Tancetovih.» «Aha, sem rekel, to je numara 44.» Pa sem dobil v dar bonbonček. Oh, živeli smo takrat tako neskrbno življenje. «Meksikanarce» (škornje) so odslihdob nosili vsi «podgorski» fantje kadar so šli na «auf». Marsikak «purgar» je zmajeval z glavo «oh ti Meksikanarji».»

Mali oglasi

stanejo do 20 besedi Din. 8·—, vsakih nadaljnjih 5 besedi 1 Din. — Trgovski oglasi, dopisovanja, spremembe do 20 besedi 5 Din., vsakih nadaljnjih 5 besedi 2 Din. — Plača se vnaprej. (Lahko tudi s znamkami.) Na vprašanja se odgovarja le, ako je vprašanju priložena znamka za odgovor.

Službe

Spretna prodajalka,

popolnoma izučena v papirni stroki, se sprejme. Oferte je poslati na upravo «Jutra» pod št. 594. 594

Prodajalka 649

se takoj sprejme proti dobri plači. Izurjena mora biti v vezenju na šivalne stroje. Naslov v upravništvu «Jutra».

Kupim

Pisalni stroj, 663

dobro ohranjen, se kupi. Ponudbe z navedbo cene na upravo «Jutra» pod št. 663.

Damsko kolo, 630

dobro ohranjeno, se kupi. Ponudbe na upravo «Jutra»

Steklenice,

šampanjske in buteljke, kupuje v vsaki množini tvrdka Fr. Kham, Ljubljana, Miklošičeva cesta 8. 651

Prodam

Oprava za trgovino

z mešanim blagom, še skoraj nova, se proda po jako nizki ceni. Naslov pové uprava «Jutra». 650

Proda se

salonski orkestralni pianino na električni tok ali ročno igranje, imajoč 30 godbenih komadov. Cena nizka. Poizvé se: Kavčič, Celje, Gosposka ulica. 669

Avto

s štirimi sedeži, angleški, 24 konjskih moči, takoj vporaben, se proda. Enako tudi motocikel, francoski, dve konjski moči. Cena nizka. Vprašati je pri Kavčič, Celje, Gosposka ulica 6. 670

Proda se 638

več dobro ohranjenih stanovanjskih vrat in sobnih peči. Simon Gregorčičeva ul. 11/I.

Lokali

Trgovski lokal 635

za manjšo pisarno in manjše ročno ali večje skladišče pritlično v Ljubljani se išče. Oboje je labko tudi na dvorišču, eventualno združeno v enem večjem prostoru, najraje v sredini mesta. Ponudbe pismeno na upravo «Jutra» pod «Trgovski lokal».

Trgovec 643

išče prostore za trgovino na deželi za v najem ali kupiti. Ponudbe je poslati pod «Trgovec» na upravo «Jutra».

Krojaška delavnica

z vsem inventarjem se odda v podnajem, oziroma sprejme se kompanjon ali prostor odda za kako drugo porabo. Naslov pove uprava «Jutra». 597

Stanovanja

Elegantno stanovanje

v Ljubljani s tremi sobami, kopalnico, kubinjo in sobo za služkinjo oddam onemu, ki mi plača za pet let naprej najemnino. Stanovanje je za dobiti v treh mesecih. Pismene ponudbe na upravo «Jutra» pod št. 661. 661

Neprepitnine

Hiša 654

z lepim trgovskim lokalom na prometnem kraju, 4 minute od električne železnice, se radi bolezni zamenja za posestvo na deželi ali pa se ceno proda. — Naslov pové An. zavod Drago Beseljak in drug, Ljubljana, Sodna ul. 5.

Dopisovanje

Mladenič,

trgovsko naobražen, 28 let star, se želi v svrho ženitve seznaniti z gospodično ali vdovo, ki ima lastno trgovino ali kapital, katerega bi potem skupno obrnila v trgovski promet. Le resne ponudbe je poslati s sliko pod: «Kovati si bodočnost» na upravo «Jutra». 625

Ženitna ponudba.

Vdovec brez otrok, 48 let star, sedaj v stalni službi, želi znanja v svrho ženitve z vdovo ali starejšo gospodično. Prednost imajo one z trgovino, gostilno ali lesno trgovino. Resne ponudbe z sliko do 20. marca pod «Resna misel 1872» na upravo «Jutra». Molčečnost zajamčena. 641

Ženitna ponudba.

Gospod, 26 let star, z trgov. naobrazbo, sedaj v stalni državni službi, želi znanstvo v svrho ženitve z gospodično od 20 do 27 let staro, vdove z enim otrokom niso izključene. Prednost imajo one, ki imajo v ali bližini Ljubljane, Maribora, Celja ali Ptuja posestvo z trgovino ali gostilno. Cenjene dopise, katerim naj se priloži sliko, naj se pošlje na upravništvo «Jutra» pod «Lepa bodočnost 26-26». 665

Razno

Premog, 655

2500 kalorij, droban, za kurjenje parnih strojev, se proda po Din 1150·— pro vagon. Anton Srebotnjak, Ljubljana, Kolodvorska ulica 31.

Sobo 664

nemeblovano išče dr. Pavel V. Brežnik, profesor drž. realke.

Najstarejša slovenska pleskarska in ličarska delavnica IVAN BRICELJ, Dunajska cesta 16. se priporoča. Izvršitev točna, cene zmerne. 339

Zidano poslopje

(v ploščini od 200 m² dalje),

ki se da preurediti za mehanično delavnico

se išče 653

za nakup ali pa proti dobri najemnini v sredini mesta ali tudi okolici. Ponudbe pod «Mehanična delavnica» na **Aloma Company, d. z o. z., Ljubljana, Kongresni trg 3.**

Mestna občina Brežice

sprejme

knjigovodjo

moško ali žensko moč, z znanjem strojepisja.

Nastop s 1. aprilom t. l. — Plača po dogovoru. 668

Županstvo mest. občine Brežice.

PREKLIC.

Podpisana Josipina Bezrukov, trgovka v Ljubljani, Dunajska cesta 6, izjavljam s tem, da so vsa moja očitanja proti gospe Mariji Miklavec, trgovki v Ljubljani, radi kožuha in radi tatvin pri gospej Müllerjevi neresnična in se zahvaljujem gospej Miklavčevi, da je odstopila od kazenskega postopanja proti meni.

667 **Josipina Bezrukov.**

1 ali 2

sobi za pisarno, s posebnim vhodom, išče solidna trgovska tvrdka. Najemnina se plača na željo za eno leto vnaprej. — Ponudbe pod šifro: **„Dobro plačilo"** na anončno družbo **Aloma Company, Ljubljana, Kongresni trg št. 3.** 656

Vrtnice

visoke in nizke, v veliki izbiri, **se dobe** najceneje pri **„Vrt' Džamonja in drugovi, družba z o. z., Maribor.** 642

Franc Starič

LJUBLJANA,

Ulica na grad štev. 7,

se priporoča za izdelovanje šivanih in ortopedičnih čevljev po meri. 657

Igralne karte

Gč in drug, Maribor

Glavna tobačna zaloga. 323

Zahtevajte v kavarnah, gostilnah, brivnicah in javnih lokalih „JUTRO"

Krojaški salon K. PUČNIK

LJUBLJANA, SODNA ULICA 3

se priporoča za pomladno sezono.

Angleško blago — fino delo. Tudi za donešeno blago najboljša postrežba.

Fiksnim nameščencem plačevalni pogoji po kulantnem dogovoru. 569

Lepo meblovano sobo

išče ravnatelj do 15. aprila

v sredini mesta ali v vili na periferiji. Najemnina postranska stvar. — Cenjene ponudbe pod „Lepa soba" na upravo „Jutra". 622

Natečaj.

Uprava državnih monopolov potrebuje takoj

dva mlajša strojna ali elektrotehniška inženerja za tehniška dela v tobačnih tvornicah in drugih njih instalacijah.

Reflektanti, ki morajo biti državljani kraljevine SHS, naj predlože svoje listine o svršeni fakulteti in praksi, po katerih se jim bo odredila plača, primerno zakonu o ureditvi ministrstva za zgradbe.

Rok prijave je **do 15. aprila 1922.**

Iz pisarne uprave državnih monopolov JM br. 1208 Beograd. 627

Najstarejša špedicijska tvrdka v Sloveniji

R. RANZINGER

Ljubljana špedicijska pisarna **Jesenice**

Podjetje za prevažanje blaga južne železnice. Brzovozni in tovorni sabiralni promet iz Avstrije in v Avstrijo. Zacarinjenje. Podjetje za prevažanje pohištva. Skladišče s posebnimi zaprtimi kabinami za pohištvo.

Brzojavi: **Ranzinger.** **Interurban telefon 60.**

Zahvala.

Vsem dragim sorodnikom, prijateljem in znancem našega nepozabnega

Miroslava Malovrha

ki so nas tolažili ob neizprosni izgubi in spremili pokojnika k večnemu miru izrekamo srčno zahvalo.

Osobito naj sprejmejo našo iskreno zahvalo: blag. gospod pokrajinski namestnik Hribar, gospod general Maister, gg. zastopniki demokratskega kluba, odvetniške zbornice in trgovske obrtne zbornice, mestnega magistrata in učiteljstva, upravni odbor, uredništvo, uprava in uslužbenci „Narodne Tiskarne", stanovski tovariši rajnkega in zastopnik „Udruženja novinarjev" g. Dušan Sijački in odbor ljubljanske sekcije, ter g. dr. Konrad Vodušek za poslovilno, rajnkega častečo nagrobnico. — Iskreno zahvalo gg. pevcem „Glasbene Matice" in „Ljubljanskega Zvona" ter vsem poklonitelјem spominskih vencev ter vsem znanim in neznanim udeležencem.

Toliko prisrčnega spoštovanja do nepozabnega našega Miroslava nas je resnično vtolažilo.

LJUBLJANA-JEZICA, 11. marca 1922.

Žalujoči ostali.

762

NAZNANILO.

Stavbenikom, hišnim posestnikom, zavodom in cenjenemu občinstvu

se priporoča nova ustanovljena

Produktivna zadruga kleparjev, inštalaterjev, kotlarjev i. krovcev

v Kolodvorski ulici št. 28 671

Zadruga bo vsa v te stroke spadajoča naročila po lastnih ali danih načrtih točno in natančno po kolikor mogoče zmernih cenah izvrševala.

Jadranska montanska družba

Brzojavi: „Montana". d. z o. z. Telefon št. 9.

Ljubljana, Zvonarska ulica 5 (J)

Prodaja in kupuje na debelo: **Vse vrste kovin, rudnin in kemikalij ter vse industrijske izdelke, spadajoče v rudarsko, fužinarsko in kemijsko stroko.** 78 **Import. Eksport.**

„TRANSITO" MAKSO MAIER,

ZAGREB, Kukovićeva ulica 30.

Trgovina šumskim proizvodima i tehničkim materijalom.

Kupuje i prodaje sve vrsti gradjevnog i gorivog drva uz najpovoljnije cijene.

Brzojavna adresa: **MAXITO**, Zagreb. 611

Bukove, smrekove in hrastove

hlode

587

kupuje v vsaki množini po najvišjih dnevnih cenah IVAN SISKA, tovarna parket in parne žage **Ljubljana,** Metelkova ulica št. 4.